

FAREBNÁ ŠKOLA 2

Multikultúrna výchova pre druhý stupeň základných škôl

NADÁCIA
MILANA
ŠIMEČKU

MILAN
ŠIMEČKA
FOUNDATION

OBSAH

- 2 Úvod
- 3 Identity
- 5 Tatum
- 11 Na výlete so Selassiem
- 13 Povedzme nie nenávisti a predsudkom
- 16 Bojovníčky, ktoré menia svet
- 21 Máme byť ako z reklamy?
- 24 Ako na hoaxy?
- 27 Ale veď som to počul, ale veď som to čítal...
- 34 Pamäť a jej reflexia v slovenskej literatúre

ÚVOD

Milé učiteľky, milí učelia,

do rúk sa vám dostáva metodická príručka *Farebná škola 2*, ktorú pripravila Nadácia Milana Šimečku. Publikácia dopĺňa sériu príručiek *Farebná škôlka* a *Farebná škola*, ktoré boli určené deťom v materských školách a najmenším školákom a školáčkam.

Ambíciou príručky je atraktívnym spôsobom reflektovať témy a javy, s ktorými sa žiaci a žiačky stretávajú každý deň vo svojom okolí či v médiách. Aktivity sú určené školákom na druhom stupni základných škôl, ale aj rôznym centrám voľného času, ktoré deti v danom veku navštevujú.

Našou snahou je tiež ponúknuť trochu iný pohľad na multikultúrnu výchovu. Jej východiskom je upustenie od príliš zjednodušenej kultúrnej skupinovej identifikácie a kladenie väčšieho dôrazu na osobnostný, individuálny prístup, ktorý dokáže reflektovať konkrétnu situáciu a kultúrnu skúsenosť každého jednotlivca. Takéto vnímanie predstavuje multikultúrnu výchovu založenú na osobnostnom princípe. Miesto „kultúrnych rozdielov“ a čisto etnického prístupu reflektuje oveľa viac témy identity, vedomú prácu so stereotypmi a oceňovanie rozmanitosti. V aktivitách sme sa tiež vo veľkej miere zamerali na aktuálne citlivé témy ako sú migrácia, mediálna manipulácia či rodové stereotypy.

Každá aktivita v príručke ponúka prehľadný postup a informácie o cieľoch, pomôckach a čase, ktoré sú potrebné na jej realizáciu. Na začiatku každej aktivity uvádzame odporúčaný predmet a ročník. Myslíme si však, že aktivity sa dajú upravovať podľa veku a individuálnych potrieb detí. Lahkú orientáciu o obsahu aktivity vám umožní krátka anotácia v jej úvode.

Aktivity využívajú zážitkové formy a metódy, ktoré poskytujú priestor nielen na rozvíjanie postojov v oblasti multikultúrnej výchovy, ale aj takých zručností ako schopnosť spolupráce v skupinách či komunikačných zručností.

Štruktúra aktivít vychádza z metódy E-U-R (Evokácia – Uvedomenie si významu – Reflexia), ktorú považujeme za didakticky vhodnú pri rozvíjaní kompetencií kritického myslenia.

V prvej časti hodiny, evokácii, žiakom a žiačkam pomáme spomenúť si na to, čo už o téme poznajú. Stavajú tak základy. Tak ako dom bez základov, ani poznanie, ktoré si žiaci a žiačky nevedia spojiť s niečím, čo už poznajú, alebo čo im je blízke, dlho stáť nevydrží. Autori a autorky sa snažili, aby táto fáza prebiehala zážitkovo a interaktívne. Takto ľahšie vtiahnete žiakov do aktivity a získate si ich pre jej ďalší priebeh.

V druhej fáze, uvedomení, žiaci a žiačky získavajú a spracúvajú nové informácie. Tehličky poznania pribúdajú na základoch predchádzajúcich skúseností a vzniká tak hrubá stavba domu. Aktivity v príručke boli vytvorené tak, aby učiteľ/ka v tejto fáze pôsobil/a skôr ako facilitátor/ka, viac sa pýta a nedáva hotové odpovede, dáva viac priestoru žiakom a žiačkam, ktorých vedie k cieľu hodiny.

Cieľ hodiny nie je možné dosiahnuť bez reflexie. Je to jej posledná a najdôležitejšia fáza, napriek tomu býva veľmi často vynechávaná. Niekedy sa nestihne, inokedy ju učiteľ/ka vynechá. Reflexia je ale pre proces učenia kľúčová. Jej prostredníctvom zisťuje učiteľ/ka, či boli ciele hodiny naplnené a k akému poznaniu priviedla aktivita žiakov a žiačky.

V reflexii možno hodnotiť obsah (čo sa naučili), ale i formu hodiny (ako k tomu dospeli). Žiaci si uvedomujú, ako učenie (sa) počas hodiny zmenilo ich myslenie, názory či postoje.

Veríme, že vám táto príručka ponúkne námety na reflexiu tém, ktoré žiakov a žiačky zaujímajú a umožní tak skvalitniť výučbu multikultúrnej výchovy vo vašej škole.

Ďakujeme za dôveru a tešíme sa na spätnú väzbu.

Autorský tím Nadácie Milana Šimečku

IDENTITY

7. - 9. ROČNÍK | ETICKÁ VÝCHOVA, OBČIANSKA VÝCHOVA | 60 MINÚT

ANOTÁCIA

Identita je kľúčovou témou v multikultúrnej výchove. Jednoduchá aktivita vyzýva žiačky a žiakov k premýšľaniu nad vlastnou identitou, nad tým, kým sa cítia byť. Zároveň odкрýva tému rozmanitosti v prirodzenom prostredí triedy a tým umožňuje premýšľať nad širším vnímaním toho, že rozmanití sme všetci, bez ohľadu na pôvod.

🕒 CIELE

- uvažovať o vlastnej identite a kultúre v ľudsko-právnych súvislostiach;
- diskutovať o význame pojmov: *identita, tolerancia, diskriminácia, rozmanitosť, menšiny, stereotypy, predsudky* a rozumieť ich prejavom v spoločnosti.

📎 POMÔCKY

Nastrihané papierové hviezdy - v počte koľko je žiakov x 2, perá, fixky, flipchartový papier, lepidlo.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. Usadte žiakov do kruhu na stoličky tak, aby sa mohli voľne pohybovať. Predstavte im pravidlá hry „kompót“, upravené na tému identity:

Žiaci sedia v kruhu na stoličkách. Vždy jeden z kruhu hovorí zadanie. Po zadaní si vymenia miesta tí, ktorých sa spomenutá identita alebo charakteristika týka. Tí, ktorých sa netýka, ostávajú sedieť na svojich miestach. Ide sa v poradí do kruhu, úlohou každého, na ktorého príde rad, je zadať identitu, alebo charakteristiku, pri ktorej sa buď vymenia všetci alebo vôbec nikto. Ak nie je splnená podmienka všetci, alebo nikto, osoba, ktorá zadala charakteristiku, vypadáva z hry - kruh sa zužuje. Platia iba pozitívne vety, nie negácie a charakteristiky sa nesmú opakovať. Hrá sa dovtedy, kým neostane posledných pár ľudí/kým je hra zábavná - max. 5 minút.

Je dobré, ak hru začne učiteľ/ka zadaním: „Všetci prítomní sú žiaci... triedy/žijú na Slovensku/majú radi Etickú výchovu“ a pod.

2. Po krátkej hre diskutujte so žiakmi.

„Predstavte si, že to, čo ste v triede identifikovali ako spoločné, je vaša triedna „identita“, niečo, čo vás spája“.

- *Bolo ťažké nájsť niečo, pri čom by nikto z triedy nebol výnimkou? Museli ste dlho rozmýšľať?*
- *Znamená to, že ste si všetci podobní?*
- *Znamená to, že by sme ťažko našli niečo, čím sa každý z vás v triede odlišuje? Uvedte akýkoľvek príklad toho, čím by ste sa mohli odlišovať.*

UVEDOMENIE - 25 minút

3. Uvedte žiakom aktivitu **Hviezda identity**

„Každý/á z nás je iný/á, jedinečný/á. Našu osobnosť tvorí mozaika rôznych vecí, ktoré sú nám dané, ale aj také, ktoré nás formovali tým, že sme ich zažili, získali vplyvom prostredia, rodiny, kamarátov... To, čo vytvára celkovú farebnosť tejto mozaiky, je naša identita. Naša celková identita je akoby odpoveďou na otázku: „Kto som?“ alebo „Kým sa cítim byť?“ Na túto otázku si odpovedáme my sami (napríklad „Som Alica, mám rada rock, nie som rada stredobodom pozornosti“ a pod.). A niekedy na otázku „Kto som?“ za nás odpovie niekto iný. Napríklad keď nás za niekoho považujú alebo označujú. Niekedy sa s tým vnútorne zhodujeme, ale nemusí to tak byť vždy - niekedy sú tieto označenia zjednodušujúce, alebo majú v sebe určitý negatívny náboj (napríklad „Alica je z bohatej rodiny, pretože chodí pekne a vždy moderne oblečená. Alicin otec je z Iránu, preto budú asi moslimovia“ a pod.)

My si teraz vytvoríme vlastné hviezdy identity. Vašou úlohou bude do každého cípu hviezdy napísať, čo vás charakterizuje, čo tvorí vašu identitu. Teda „kým podľa vás ste“ alebo „kým sa cítite byť“.

4. Každému žiakovi rozdajte dve vystrihnuté papierové 5-cípe hviezdy. Vyzvite ich, aby vyplnili prvú aj druhú hviezdu identicky. T. j. vzniknú 2 hviezdy s rovnakými popismi v cípoch. Každý žiak si do stredu hviezdy naznačí svoje iniciály, alebo symbol. Cípy hviezdy si žiaci môžu vyplniť podľa vlastnej fantázie, ale môžete im aj pomôcť napríklad vopred pripravenou vlastnou hviezdou.

Príklad: som učiteľ, Stredoeurópan, otec, čitateľ kníh, rocker...

Môžete sa držať týchto okruhov:

- kde osoba pracuje/študuje/trávi inak veľa času,
- aké sú jej/jeho záľuby, aký jej jej/jeho životný štýl,
- v akom type rodiny žije,
- akým jazykom/mi hovorí,
- k akej subkultúre patrí,
- aký je jej/jeho pôvod, náboženská príslušnosť a pod.

Poznámka: Odporúčame nechať žiakom voľnosť, nech si pojem identita uchopia po svojom. Vymenovanými kategóriami im môžete pomôcť, ak uvidíte, že to potrebujú, prípadne sa budú pýtať.

5. Po vyplnení hviezd identity rozdeľte žiakov do skupín po šesť.

Každá skupina dostane rovnaké zadanie:

„V skupine ste všetci susedia alebo priatelia. Stretávajte sa navzájom vo svojej susedskej skupine a pokúste sa nájsť čo najviac vecí, ktoré vás spájajú prostredníctvom toho, čo máte napísané vo vašej „hviezde identity“. Skúste pri čo najväčšom počte cípov vašej hviezdy nájsť nejakú zhodu, niečo, čo by vás mohlo vo vašej identite spájať. Keď nájdete niečo príbuzné vo vašich identitách, skúste rozmýšľať nad tým, ako by ste túto identitu rozvíjali ako priatelia alebo dobrí susedia. Čo by ste mohli spoločne robiť, ako sa zapojiť, v čom si vzájomne pomôcť a pod. Výsledkom by malo byť čo najviac spoločného alebo prepojitelného vo vašich identitách. V skupinách

svoje hviezdy nalepte na veľký flipchartový papier tak, aby boli prepojené cípy hviezd blízko, alebo ich spojte na papieri čiarou. Vyberte si dve až tri prepojené identity susedov, o ktorých budete zvyšku skupiny/triedy rozprávať: Čo našli susedia vo svojich identitách spoločné? Čím sa prepojili? A podobne.

Potom si môžete všimnúť, aké rozličné predstavy sa spájali s identitou jednej osoby v iných prípadoch.“

6. Ďalšou úlohou skupiny bude pracovať s druhou hviezdou:

„Zoberte si vašu druhú hviezdu identity a pracujte s ňou inak. Stretávajte sa opäť v susedskej skupine, ale tentokrát sa pokúste nájsť čo najviac vecí, ktoré vás navzájom odlišujú. Po tom, ako ste našli niekoho, alebo viacerých, s ktorými sa nezhodujete v niekorej vašej identite, zahrňte cíp zo svojej hviezdy, na ktorom je identita napísaná, dovnútra.“

REFLEXIA – 10 minút

Celá trieda si sadne spoločne do kruhu a spoločne diskutuje o odpovediach na otázky:

- Ako ste sa cítili pri prvej aktivite – spájanie identít?
- Ako by ste opísali susedstvo alebo priateľstvo na prvej mape? (K čomu tam došlo?)
- Ako ste sa cítili pri druhej aktivite – odlišovanie identít?
- Zmenil sa nejakým spôsobom váš pocit z vlastnej identity v priebehu aktivity? Ak áno, ako?
- Ktoré typy identít sa pri druhej aktivite najrýchlejšie dostali do izolácie?
- Zmenil sa nejakým spôsobom váš pocit z priateľstva, susedstva v priebehu dvoch aktivít? Ak áno, ako?
- Stretli ste sa niekedy s diskrimináciou na základe nejakej vašej špecifickej identity? (Např. že som žena, že patríam k špecifickej subkultúre, počúvam inú hudbu, som introvertná a pod.)
- Stalo sa vám niekedy, že ste priradili niekomu identitu len preto, ako vyzerá alebo odkiaľ pochádza?

ANOTÁCIA

Ako sa cíti človek, ktorý je „iný“ ako väčšina? Čo si myslí a čo si myslíme my o ňom / o nej? Aktivita rozvíja empatiu k dievčaťu, ktoré je z inej krajiny a cíti sa odcudzená. Prostredníctvom práce s textom a modelovej hry odhaluje, že kultúrne nedorozumenia často pramenia len z nedostatku komunikácie.

🕒 CIELE

- pracovať s textami (čítať s porozumením), analyzovať texty a diskutovať o ich obsahu a interpretácii v skupine;
- v modelovej hre sa vcítiť do situácie odcudzenia a izolácie – pochopiť možné príčiny a dôsledky takehoto stavu;
- hľadať riešenia v prípade odcudzenia človeka v novom, cudzom prostredí.

🗂️ POMÔCKY

Šály alebo šatky pre každého žiaka (ak využijete evokáciu č. 2 z aktivity) – môžete ich na to upozorniť vopred a šatky alebo šály si môžu priniesť žiaci sami.

Rozstrihané papieriky z prílohy – pre každého jeden z prílohy z evokácie; skopírované prílohy č. 1 – 3 pre každú skupinu.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

(Ponúkame dva možné spôsoby evokácie, môžete využiť tú, ktorá sa lepšie hodí do kontextu vašej triedy.)

Evokácia 1

1. Vyzvite žiakov, aby si predstavili situáciu zo svojho života, kedy sa cítili ukrivdení, nepochopení (zo strany rodičov, učiteľov alebo spoločnosti). Žiaci si môžu na kus papiera napísať, aká to bola situácia, ako sa cítili, čo bolo príčinou tohto pocitu a čo im (alebo by im) v tejto situácii pomohlo.
2. Potom vyzvite niektorých žiakov, aby situáciu predstavili ostatným v triede. Nemusia hovoriť všetci, niektorým možno bude rozprávanie o situácii nepríjemné, dôležité je sa nad touto situáciou zamys-

lieť. V reflexii môžete túto evokáciu využiť na diskusiu o tom, kedy sa cítime vylúčené, odcudzené a čo nám v takej situácii pomáha.

Evokácia 2

Aby ste mohli evokáciu uskutočniť, budete potrebovať dostatok šálov, šatiek alebo iných pomôcok, ktoré zakryjú žiakom oči. Žiakov môžete na to upozorniť vopred, každopádne ale odporúčame, aby ste priniesli ešte niekoľko šálov alebo šatiek.

1. Nastrihajte kartičky s názvami zvierat z prílohy, skontrolujte, či je každé zviera (viac-menej) rovnomerne zastúpené a či nechýba aj jedna mačka.
2. Žiakom dajte inštrukcie: „Predstavte si, že ste zvieratá a žijete na krásnej farme s veľkými pasienkami. Ale farmár dnes nedával pozor a pomiešali ste sa s ostatnými zvieratami z farmy. Ale nutne potrebujete nájsť svoju čriedu, lebo v tej sa cítite bezpečne a navzájom si rozumiete.“
3. Žiakom vysvetlite pravidlá hry:
 - a) Nerozprávajte sa! Zvieratá predsa nerozprávajú.
 - b) Každý si vyberie jednu kartičku. Prečítajte si, čo je na nej napísané, ale nikomu jej obsah nepovedzte.
 - c) Na oči si dajte šatku alebo šál tak, aby ste nemohli vidieť.
 - d) Na môj povel začína hra. V nej musíte nájsť ostatné zvieratá zo svojej čriedy, a to len tak, že budete imitovať zvuk, ktorý vydávajú.
4. Keď sa hra začne, pozorujte stratégie a správanie ostatných zvierat, predovšetkým „mačky“. Hra končí, keď všetky zvieratá nájdu svoju čriedu.

5. So žiakmi diskutujte:

- Ako ste našli svoju čriedu?
- Aké stratégie ste zvolili? (Napr. počúvať a čakať alebo sa snažiť chodiť okolo a aktívne hľadať ostatné zvieratá.)
- Ako ste našli svoju čriedu? Ako ste sa cítili, keď ste ich našli a boli konečne spolu?
- Ako ste reagovali, keď ste prechádzali popri iných zvieratách alebo skupinách?
- Aké to bolo pre mačku? Ako si sa cítila, keď si si uvedomila, že si v miestnosti úplne sama?
- Aké si mala stratégie? Odpor? Rezignáciu? Prispôsobenie sa?
- Akú situáciu podľa vás hra vyjadruje?

PRÍLOHA

ZVIERATÁ

mačka	prasa	koza	ovca
krava	prasa	koza	ovca
krava	prasa	koza	ovca
krava	prasa	koza	ovca
krava	sliepka	sliepka	sliepka
kôň	kôň	kôň	kôň
sliepka	kôň	krava	ovca

UVEDOMENIE – 25 minút

6. Žiakov rozdeľte do skupín po 4 – 5 (môžete ich rozdeliť podľa toho, aké zvieratá prezentovali v evokácii, samozrejme žiaka/žiačku s lístočkom mačky priradíte k jednej zo skupín). Vysvetlite im, že každá skupina dostane tri texty. Každý z textov rozpráva príbeh dievčaťa, ktoré prišlo z inej krajiny na Slovensko. Každý však rozpráva príbeh z inej perspektívy. Úlohou žiakov je spoločne si všetky texty prečítať.
7. Ešte predtým, ako žiakom rozdáte texty z prílohy č. 1, povedzte im, že po prečítaní textov budú mať dve úlohy.

Prvou úlohou bude voľne vyplniť tabuľku z prílohy č. 2. V tabuľke sa každá skupina, pri každej zo štyroch otázok, postupne vcíti do kože Tatum, jej dvoch spolužiakov a triednej učiteľky. Pracovať budú s textami, ale upozorníte ich, že v niektorých prípadoch nenájdu v textoch jednoznačnú odpoveď – musia preto skúsiť čítať trochu aj „medzi riadkami“.

Druhou úlohou bude hľadanie riešenia situácie Tatum. Úlohou každej skupiny bude ponúknuť konkrétne opatrenia smerujúce k tomu, aby sa mohla situácia Tatum zlepšiť. Pracovať budú s prílohou číslo 3. Do každého kruhu budú vpisovať, ako konkrétne by mal konať daný subjekt (štát alebo mesto, škola alebo učiteľ, spolužiaci, samotná Tatum), aby sa situácia Tatum zlepšila a mohla sa rýchlejšie a lepšie integrovať do triedy a spoločenstva spolužiakov.

REFLEXIA – 10 minút

So žiakmi diskutujte:

- Čo vás na aktivite zaujalo?
- Cítili ste sa už niekedy v nejakom spoločenstve sám, sama? Kedy? Prečo? Čo alebo kto vám pomohol?
- Ako ste v takej situácii reagovali?
- Aké by to pre vás bolo, ak by ste sa museli presťahovať do krajiny, kde nikoho nepoznáte a nehovoríte daným jazykom? Čo by vám v takom prípade mohlo pomôcť?
- Prečo bolo ťažké nájsť spoločné riešenia situácie, v ktorej sa Tatum nachádza? Čo môže v takých situáciách najviac pomôcť?

Poznámka: V reflexii môžete so žiakmi diskutovať o tom, že táto aktivita nie je len o „cudzincoch“, ale všeobecne o rozmanitosti, že často sa pozeráme na „iných“ cez našu optiku a vylúčenie sa v mnohých aspektoch týka aj nás.

PRÍLOHA 1

3 TEXTY

Text č. 1 – Tatum píše list kamarátke

Do školy chodím už tri mesiace. Napriek tomu tu nemám žiadnu kamarátku alebo kamaráta. Ľudia vyzerajú byť milí, ale akoby sa mi vyhýbali, skoro mám pocit, že sa ma boja.

Učiteľka, po tom, ako zistila, že neviem slovensky, ma posadila samu do poslednej lavice a potom na mňa aj ostatné učiteľky väčšinou kašľú. Celkovo sa ku mne správajú, ako keby som vyšla z jaskyne alebo spadla z mesiaca ☹. Aj na moju šatku, ktorou si zakrývam časť hlavy, sa pozerajú zvláštne a usmievajú sa.

V škole sa snažím pochopiť, čo sa dá, ale nerozumiem. Občas mám poobede aj doučovanie slovenčiny, niečo sa naučím z televízie a z počúvania, ale bude ešte dlho trvať, kým budem hovoriť ich jazykom. V škole mi ale ani s týmto nikto nepomáha. Všetko je tu pre mňa nové – ešte aj matiku sa tu učia inak.

Teším sa aspoň na angličtinu, to je jediný predmet, kde všetkému rozumiem a som lepšia ako väčšina ostatných. A telesná výchova – aj keď aj tu skoro všetko, čo cvičia a hrajú, je pre mňa nové.

Cítim sa sama a možno aj preto niekedy nahnevaná. Asi preto, že mi strašne chýba domov, kamaráti, rodina... Nikdy som nebola takto sama.

Tatum

Text č. 2 – Rozhovor cez mobilný chat medzi A a B

A Tatum je divná, s nikým sa nerozpráva.

B. LOL.

B Hej. Stále len pozerá do svojho telefónu, niečo tam píše tým svojim divným písmom a jazykom ☹ (emotikon – mačka s telefónom). Aj tak jej nikto nerozumie.

A. A potom mi začala nadávať – normálne, že slovenské nadávky!

B. Je normálna? Ale vlastne – nenaučila si ju tie nadávky ty? LOL

A Radšej keby sa naučila slovensky. Mala by sa prispôbiť a hovoriť slovensky. Ak tu chce žiť, musí sa prispôbiť. Aspoň nechodiť oblečená, ako keby prišla z iného sveta.

A. LOL. No hej. Pozri, ja ju mám na háku. Ak mi nebude liezť do života.

B. Ja som práveže rozmýšľala, či ju niekam nezavolať. Možno je v pohode.

B ☺ Hej.

A Minule sa ma niečo pýtala anglicky. Som jej povedala, že na Slovensku po slovensky. LOL.

A. Tebe asi úplne prešlo!

B. Ok, tak nie...

Text č. 3 – Oficiálna správa triednej učiteľky

Tatum má problémy začleniť sa do spoločenstva triedy. Je silno individualistická a odmeraná. Možno je to nejaká kultúrna alebo osobnostná črta. Namiesto toho, aby sledovala vyučovanie, môj výklad ignoruje. Aj preto je jej progres v slovenskom jazyku pomalší, ako by mohol byť. Občas reaguje až agresívne, inak je utiahnutá, až depresívna. Pomohla by jej väčšia disciplína a ctiziadostivosť, ako aj väčší zápal pre výklad látky.

PRÍLOHA 2

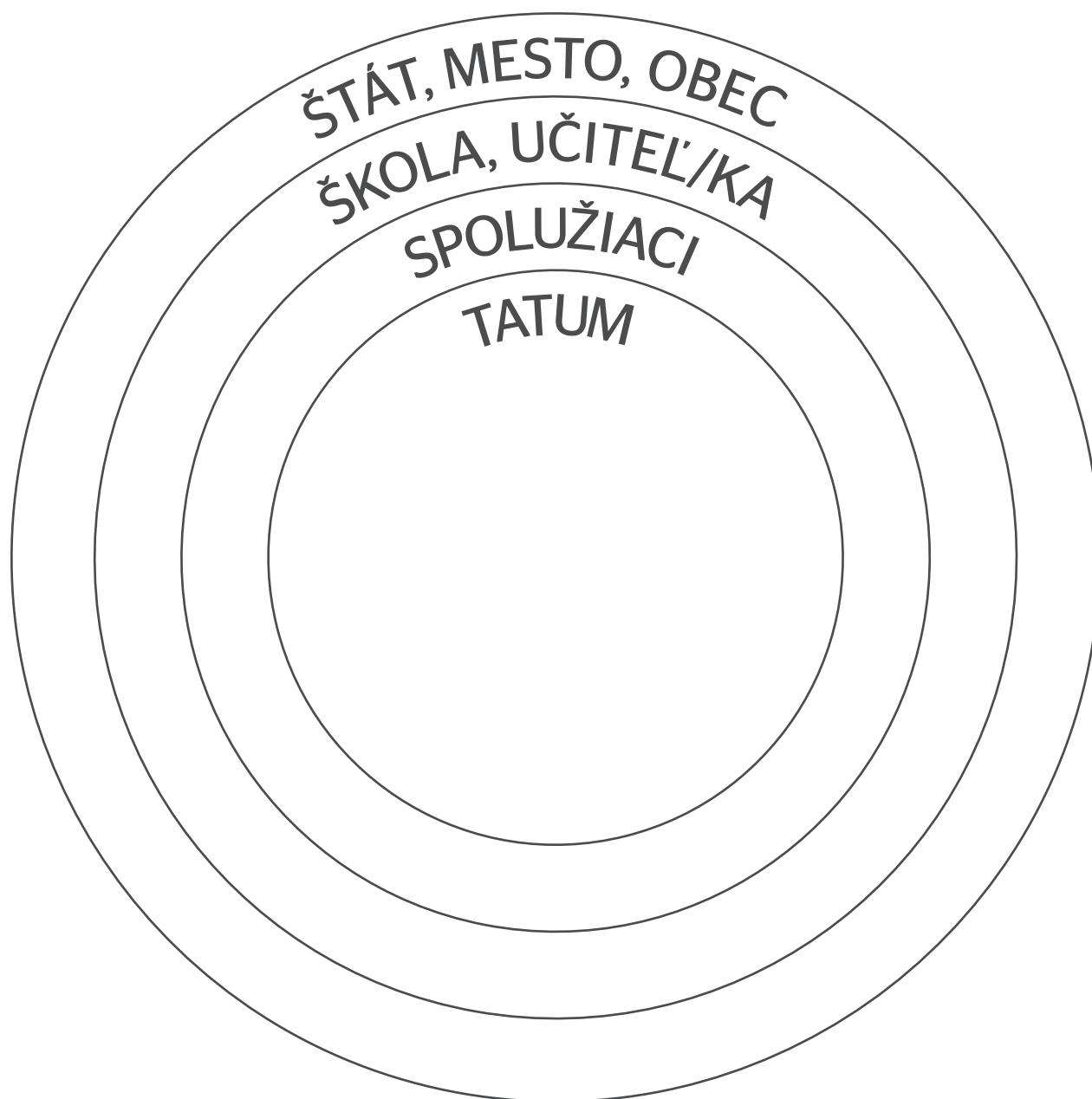
TABUĽKA

	Dôvod/y podľa učiteľky	Dôvod/y podľa spolužiakov A a B	Dôvod/y podľa Tatum
Prečo Tatum nevie dobre po slovensky?			
Prečo Tatum niekedy koná skratovo?			
Prečo má Tatum problémy s vyučovaním?			
Prečo je Tatum sama?			

PRÍLOHA 3

DIAGRAM

Ako konkrétne by mal konať každý zo štyroch aktérov (štát alebo mesto, škola alebo učiteľ, spolužiaci, samotná Tatum), aby sa situácia Tatum zlepšila a mohla sa rýchlejšie a lepšie integrovať do triedy a spoločenstva spolužiakov?

Na výlete so Selassiem

7. - 9. ROČNÍK | ETICKÁ VÝCHOVA, OBČIANSKA NÁUKA, MEDIÁLNA VÝCHOVA | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Migrácia je v súčasnosti citlivou témou a videá youtuberov fenoménom, ktorým „žijú“ mladí ľudia. Aktivita spája tieto dve zdanlivo nesúvisiace témy. Cez príbeh známeho slovenského youtubera Selassieho otvára otázky o aktuálnej situácii utečencov v Európe.

🕒 CIELE

- pracovať s youtube videom a diskutovať o jeho obsahu a interpretácii v skupine;
- pochopiť možné príčiny, prečo sa ľudia vydajú na dlhú cestu za lepším životom;
- priniesť perspektívu známej a mladým ľuďom blízkej osobnosti.

📁 POMÔCKY

Notebook, projektor, reproduktory, pripojenie na internet, papier a písacie potreby do každej skupiny, nastavené youtube video:

<https://www.youtube.com/watch?v=rw2VH14WqTA>
(Selassieho cesta za utečencami)

a <https://www.youtube.com/watch?v=r-Nw7HbaeWY>
(pieseň Borders od americkej speváčky pôvodcom zo Srí Lanky M.I.A.).

Pripravené kartičky do každej skupiny s heslami: Youtuberi; Noviny; Televízia; Celebrity (Speváci, Herci...); Politici; Učítelia; Kamaráti; Rodičia.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 15 minút

1. Na úvod pustíte hudobný videoklip od speváčky M.I.A s piesňou Borders. Môžete sa opýtať, ako sa im klip páčil, či speváčku poznajú a o čom podľa nich spieva. Klip má však slúžiť skôr na upútanie a navodenie atmosféry.

(Viac o speváčke M.I.A. - <https://cs.wikipedia.org/wiki/M.I.A.>, preklad textu - <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/m-i-a/borders-725288>).

2. Rozdelte žiakov do menších skupín (3 - 4 v jednej) a rozdajte im kartičky s heslami. Do každej skupiny dajte aj 2 - 3 prázdne kartičky, na ktoré môžu žiaci dopisovať podľa vlastného návrhu. Opýtajte sa ich nasledujúce otázky, po každej z nich bude úlohou skupiny zoradiť kartičky od najdôležitejšej po najmenej dôležitú.

Otázky:

- *Kto je pre vás vo vašom veku zaujímavý (koho sledujete, baví vás)? Zoradte.*
- *Kto formuje vaše postoje (kto má vplyv na vaše názory)?*

3. Krátko diskutujte o jednotlivých odpovediach, porovnajte jednotlivé skupiny a či sa voľba líšila pri prvej a druhej otázke.

UVEDOMENIE - 15 minút

4. Opýtajte sa analogicky k prvej aktivite, odkiaľ žiaci čerpajú informácie a kto formuje ich postoje k aktuálnym témam ako migrácia a utečenci. Žiakov sa môžete opýtať, akých youtuberov majú radi.
5. Vyzvite žiakov, aby pozorne sledovali video známeho slovenského youtubera Selassieho. Pustite im video - <https://www.youtube.com/watch?v=rw2VH14WqTA>
6. Počas sledovania videa (alebo ešte pred začiatkom hodiny) napíšte na tabuľu alebo flipchartový papier tieto otázky na reflexiu v menších skupinách.

Čo vás na videu zaujalo?

- *Aký má Selassie názor na utečencov?*
- *Aký komentár by ste zanechali pod Selassieho videom?*

REFLEXIA - 10 minút

7. Po sledovaní videa nechajte žiakov diskutovať 5 minút v skupinách. Potom si sadnite do kruhu a umožnite každej skupine prezentovať diskusiu pred všetkými.

V prípade dostatku času môžete ešte na záver diskutovať so žiakmi:

- *Čo vás na dnešnej aktivite zaujalo, čo nové ste zistili?*
- *Prečo si myslíte, že sa Selassie vybral na takýto „výlet“? Je pre vás jeho názor relevantný?*
- *Odkiaľ čerpáte informácie k tejto téme vy?*
- *Vydali by ste sa na podobnú cestu aj vy? V čom by mohla byť osobná skúsenosť prínosná?*
- *Poznáte cudzincov žijúcich na Slovensku?*

POVEDZME NIE NENÁVISTI A PREDISUDKOM

7. - 9. ROČNÍK | OBČIANSKA NÁUKA, ETICKÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Aktivita sa venuje problematike hejterstva. Hejt je verejné šírenie výrokov, obrázkov alebo videí vzbudzujúcich nenávisť voči osobe alebo skupine osôb pre ich pôvod, národnosť, náboženstvo, farbu pleti, sexuálnu orientáciu a pod. S útokmi, vulgarizmami alebo iným prejavom nenávisť a netolerancie sa stretávame v prostredí slovenského internetu, ale aj v každodennom živote mimoriadne často. Práve v online prostredí dostáva nenávisť úplne nový rozmer - šíri sa rýchlejšie, agresívnejšie a anonymnejšie. Cieľom aktivity je, aby si žiaci na vlastnej koži vyskúšali, ako by zareagovali, ak by v rôznych situáciách boli svedkami hejterského správania.

🕒 CIELE

- vedieť vysvetliť pojem hejt, poznať príklady hejterského správania;
- zamyslieť sa nad príčinami nenávisťného správania voči iným;
- zaujať postoj v modelových situáciách hejterského správania;
- uvedomiť si, že hejterské správanie voči iným sa týka každého z nás.

📁 POMÔCKY

Notebook s prístupom na internet, interaktívna tabuľa alebo dataprojektor, flipchart, pracovné listy s modelovými situáciami pre každú dvojicu, papier s citátom Tahara Ben Jellouna pre učiteľa.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. Požiadajte žiakov, aby sa voľne prechádzali po triede. Povedzte im, že sa zmenia na živé sochy. Keď zatlieskate, bez slov - len vlastným telom, samostatne alebo v skupine, vyjadria pojem, ktorý povieme: spolupráca, konflikt, priateľstvo, nenávisť, agresia, láska...

2. Pustite žiakom video o hejte Kino, ktoré nájdete na stránke: <http://www.alehejtneskryje.sk/>. Spýtajte sa ich: *Ako by ste opísali situáciu v kine? Ktorá historická osobnosť a prečo si sadla k chlapcovi?*
3. Napíšte na flipchart spojenie hejt - nenávisťný prejav. Diskutujte so žiakmi o tomto pojme.
 - *Viete vysvetliť jeho význam?*
 - *V akých súvislostiach ho používate?*
 - *V ktorých prostrediach sa s ním stretávate?*
 - *Proti ktorým skupinám sú hejterské prejavy najčastejšie nasmerované? Prečo? (Svoje nápady môžu zapisovať na flipchart.)*
 - *Dokázali by ste vysvetliť, prečo sa niektorí ľudia správajú voči iným nenávisťne?*

UVEDOMENIE - 20 minút

4. Žiakom v dvojiciach rozdajte pracovné listy so situáciami, v ktorých sa prejavila neznášanlivosť, nenávisť, rasizmus. Nechajte im určitý čas (8 minút), aby sa so situáciami oboznámili a prediskutovali ich.
5. Potom ich požiadajte, aby vyjadrili svoj postoj k situáciám. Vysvetlite im, že majú na výber tri možnosti:

- a) áno, je to problém a chcem ho riešiť;
b) je to problém, ale mňa sa netýka;
c) nie, nie je to problém.
6. Požiadajte žiakov, aby sa postavili. Prečítajte postupne jednotlivé modelové situácie. Po prečítaní každej situácie požiadajte žiakov, aby vyjadrili svoj postoj. Vysvetlite im, že ho vyjadria svojím rozmiestnením sa v triede. Ak si myslia, že je to problém, ktorý by chceli riešiť, postavia sa do pravého rohu učebne. Ak si myslia, že to je problém, ale ich sa netýka, postavia sa do stredu pred tabuľu. Ak si myslia, že to nie je problém, postavia sa do ľavého rohu učebne. Pri každom výbere postoja diskutujte s niektorými žiakmi o ich postoji, ktorý zaujali a o tom, ako by vzniknuté situácie riešili.
7. Ak zostane čas, zadajte žiakom tvorivú úlohu: vo dvojiciach vytvoriť recept na lásku k ľuďom. Poproste ich, aby si spolu premysleli ingrediencie a pracovný postup receptu. Recepty si prečítajte a zaveste v triede na nástenku.

REFLEXIA - 10 minút

8. Poproste žiakov, aby sa upokojili a zavreli oči. Prečítajte im citát od Tahara Ben Jellouna, francúzskeho spisovateľa alžírkeho pôvodu.

Nikdy neuvidíš dve rovnaké tváre. Nezáleží na tom, či je tvár krásna alebo škaredá. To je relatívne. Každá tvár je symbolom života. A každý človek si zaslúži úctu. Nikto nemá právo pokoriť iného. Každý má právo na svoju dôstojnosť. Úctou voči inému ukazujeme rešpekt k životu so všetkým, čo je v ňom pekné, zázračné, odlišné a nečakané. Náležitým prístupom k iným vyjadrujeme úctu voči sebe.

*Tahar Ben Jelloun
(spisovateľ, Alžírčan žijúci vo Francúzsku)*

9. Diskutujte so žiakmi o tom, čo ich na citáte zaujalo. Potom sa rozprávajte so žiakmi o tom, či boli svedkami podobných situácií, ako boli tie, ktoré ste prečítali.
- *Páčil sa vám citát? Ktorá myšlienka vás najviac zaujala a prečo?*
 - *Zažili ste niekedy podobné situácie, ako boli tie, o ktorých sme diskutovali? Ako ste v takomto prípade zareagovali?*
 - *Bolo by pre vás ľahké oponovať spolužiakovi alebo dospelému, ktorý prezentuje nenávisť alebo rasistické názory?*
 - *Stretli ste sa s hejterskými útokmi na internete? Akým spôsobom sa podľa vás dá chrániť voči takýmto útokom v on-line prostredí?*

Poznámka: Diskusiu môžete nasmerovať aj príkladom z dejín, ako boli holokaust a rwandská genocída, ktoré sa začali najskôr verbálnymi prejavmi nenávisťi a končili sa masovým vraždením. V tomto prípade žiakom priblížte historické pozadie holokaustu a rwandskej genocídy.

Holokaust: Je masové a plánované vyvraždenie Židov počas druhej svetovej vojny. Predchádzali mu najskôr antisemitizmus a nenávisťné prejavy voči Židom, ktorí boli označení za nepriateľov nemeckého národa, potom prijatie rasových zákonov, ktoré ich degradovali na druhotriedne bytosti. Porušovanie ich ľudských a občianskych práv vyvrcholilo ich deportáciami do koncentračných a vyhladzovacích táborov, kde väčšina z nich zahynula.

Rwandská genocída: je masové vraždenie, ktoré sa odohralo v Rwande v krátkom čase od 6. apríla do 4. júla 1994. Príslušníci Hutuov vtedy vyvraždili asi 800 000 Tutsiuov. Vraždeniu predchádzala nenávisťná a štvavá kampaň proti Tutsiom v hutujskom rádiu. Tutsiovia boli označení za švábov, ktorých treba vykynožiť.

MODELOVÉ SITUÁCIE

Prečítajte si jednotlivé situácie a diskutujte o nich.

- a) Cestuješ vo vlaku. Čítaš si časopis. V kupé okrem teba sedí starý pán a pani v strednom veku. Neskôr nastúpi mladá rómska matka s deťmi. Pán a pani debatujú spolu o všetkom možnom. Keď Rómka odíde z kupé, pani stíši hlas a šepká, že všetci Rómovia sú paraziti a neprispôsobiví príživníci. Pán prikývne.
- b) V škole je nový spolužiak, ktorý sa presťahoval z Anglicka. Mama je Slovenka a otec je Angličan pôvodom z Nigérie. Tohto spolužiaka nepoznáš, chodí do nižšieho ročníka a s nikým sa veľmi nebaví. Počas jednej prestávky počuješ, ako sa mu skupinka chlapcov posmieva, že je opica, ktorá by sa mala vrátiť do Afriky.
- c) Spolužiakovi, ktorý je gay, ostatní žiaci pravidelne píšú na facebook hanlivé a výsmešné statusy.
- d) Si nádejný spevák alebo speváčka a snažíš sa preraziť v zahraničí. Bohatý podnikateľ a verejne známa osobnosť ti na rozbehnutie kariéry sľúbi prispieť sumou 20 000 eur. Onedlho podnikateľ vstúpi do politiky a začne verejne prezentovať nenávisťné prejavy voči migrantom a utečencom moslimskej viery.

BOJOVNÍČKY, KTORÉ MENIA SVET

7. - 9. ROČNÍK | GEOGRAFIA, OBČIANSKA NÁUKA, ETICKÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

O moslimoch – aj o moslimských ženách, si často vytvárame zjednodušené predstavy a predsudky. Aktivita upriamuje pozornosť na tri inšpiratívne moslimské dievčatá, ktoré svojou odvahou a nezlomnou silou prekonávajú prekážky a majú silu meniť svet. Žiaci a žiačky prostredníctvom spoznania ich príbehov identifikujú problémy, ktorým čelia dievčatá z moslimských krajín. Taktiež pracujú so stereotypnými predstavami.

🕒 CIELE

- pracovať s textami (čítať s porozumením), analyzovať texty a diskutovať o ich obsahu v skupine;
- vedieť identifikovať problémy, ktorým môžu čeliť dievčatá v moslimských krajinách, identifikovať dôsledky týchto problémov;
- rozpoznať a uvedomiť si stereotypné predstavy o moslimských dievčatách;
- vedieť diskutovať v skupine a prezentovať svoj názor;
- rozpoznať povahové vlastnosti, ktoré nám môžu pomôcť zmeniť svet k lepšiemu.

🔑 POMÔCKY

Farebné lepiace papieriky (modré, zelené a červené – pre každého žiaka), veľký biely výkres s nakresleným obrysom ženskej postavy, pracovné listy pre jednotlivé skupiny, flipchart.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. Rozdajte žiakom farebné lepiace papieriky (modrý, zelený, červený). Každý žiak dostane po 3 papieriky: 1 modrý, 1 zelený a 1 červený.
2. Na veľký výkres nakreslite obrys ženskej postavy a napíšte nad neho spojenie „moslimské dievča“. Povedzte žiakom, aby chvíľku porozmýšľali, ako si predstavujú moslimské dievča: jeho výzor (vonkajší vzhľad a oblečenie), povahové vlastnosti, spôsob života.

3. Potom požiadajte žiakov, aby napísali svoje predstavy o moslimskom dievčati na farebné lepiace papieriky. Na modrý papierik nech napíšu, ako si predstavujú jeho výzor. Na zelený papierik nech napíšu, ako si predstavujú jeho povahové vlastnosti. Na červený papierik nech napíšu svoje predstavy o spôsobe života moslimského dievčaťa. Žiakom stanovte čas 5 minút. Po uplynutí stanoveného času poprosťte žiakov, aby nalepili papieriky do siluety postavy.
4. Spoločne si prečítajte, čo napísali. Spýtajte sa žiakov:
 - *Odkiaľ pochádzajú vaše predstavy o typickom moslimskom dievčati?*
 - *Poznáte takéto dievčatá z médií alebo ste sa stretli s nejakým moslimským dievčaťom osobne?*

UVEDOMENIE - 25 minút

5. Žiakov rozdeľte do niekoľkých skupín najviac po 5. Skupinám určite hovorcu. Jednotlivým skupinám rozdajte text Malála, text Sonita alebo text Yusra. Určite žiakom čas 15 minút na prečítanie textov a vypracovanie úloh.
6. Po vypršaní stanoveného času požiadajte hovorcov zo skupín, ktoré pracovali s textami Malála, Sonita a Yusra, aby predstavili svoju hrdinku spolužiakom. Jednotlivé skupiny by mali tiež popísať a porovnať pojmové mapy k jednotlivým príbehom.
7. Diskutujte spoločne o záveroch, ku ktorým dospeli.

REFLEXIA - 10 minút

8. Po práci s pracovnými listami diskutujte so žiakmi:
- Čo vás najviac prekvapilo na jednotlivých príbehoch dievčat?
 - Mali Malála, Sonita a Yusra niečo spoločné? Ak áno - čo to bolo?
 - V čom sú tieto dievčatá výnimočné?
 - Pokladáte za inšpiratívne, ako sa Malála, Sonita a Yusra vyrovnali s prekážkami osudu?
 - Ktoré povahové vlastnosti a schopnosti im pomáhajú meniť svet?

9. Vráťte sa k evokácii. Spýtajte sa žiakov, či príbehy Malály, Sonity a Yusry narušili ich predstavy o typickom moslimskom dievčati. Ak áno, žiaci odstránia daný papierik zo siluety. Na záver hodiny žiaci môžu napísať na veľký flipchart svoje odkazy Malále, Sonite alebo Yusre.

TIP:

Žiaci môžu vytvoriť interview s Malálou, Sonitou alebo Yusrou.

PRÍLOHA 1

TEXT MALÁLA

Bojovníčky, ktoré menia svet:

Malála Júsafzajová, školáčka, ktorá prekážala Talibanu

Foto: <https://a-static.projektn.sk/2015/06/malala-yousafzai-ftp.jpg>

Deviateho októbra 2012 sa Malála, ako každý deň, vracala zo školy. So spolužiačkami klebetili v školskom autobuse, keď ho maskovaný muž zastavil a ďalší skočil dovnútra. „Ktorá z vás je Malála Júsafzajová? Vravte, lebo vás postriem všetky!“ Keď mu ju vystrašené tínedžerky ukázali, vypálil na ňu niekoľko striel a ušiel. Malála skončila s guľkou v hlave a v krku. Zakrvavenú Malálu v bezvedomí prepravili do nemocnice v Pěšaváre, kde ju okamžite operovali. Po trojhodinovom zákroku sa chirurgom podarilo vybrať guľku, ktorá sa zastavila tesne vedľa chrbtice. Malálu neskôr previezli do anglického Birminghamu, aby sa zotavila. K útoku sa prihlásilo militantné hnutie Taliban. Prečo dievčina ležala v žalúdku

teroristom natoľko, že sa pokúsili odstrániť ju? Dôvod bol prostý – ako jedenástočná si písala blog. No bol to blog o tom, ako v údolí Svát, kde žila, vyzerá bežný život pod nadvládou Talibanu. Blog o strachu, o zákazoch, o tom, ako Taliban pre dievčatá zatvoril školy. „Jej otca sme viackrát varovali, aby zastavil svoju dcéru a prikázal jej, aby sa prestala neúctivo vyjadrovať na našu adresu... Ak nepočúvne, budeme nútení zabiť ju,“ vyhlásil hovorca Talibanu Ahsanulláh Ahsan. „Ako sa Taliban opovažuje vziať mi moje základné právo na vzdelanie?“ hromžilo malé dievča. Jeho slová na druhý deň uverejnili všetky lokálne noviny, rozhlas aj televízie. Malálin blog sa stal slávnym a jej boj o vzdelanie nezastavil ani atentát. „Chcem slúžiť ľuďom, chcem, aby každé dievča, každé dieťa získalo vzdelanie. Preto sme vytvorili Malálin fond,“ oznámila. „Až vyrastiem, chcem študovať právo a vstúpiť do politiky,“ zverila sa novinárom. „Snívam o krajine, kde zvíťazí vzdelanie.“ V roku 2014 sa Malála stala najmladším človekom v histórii, ktorý získal Nobelovu cenu za mier.

1. Identifikujte problém, ktorému Malála čelila. Vytvorte pojmovú mapu a doplňte do schémy príčinu a čo najviac dôsledkov pre život dievčat, ktoré z neho vyplývajú.

2. Nakreslite symbol, ktorý podľa vás charakterizuje Malálu.

3. Napíšte, prečo je podľa vás Malála bojovníčka, ktorá mení svet.

PRÍLOHA 2

TEXT SONITA

Bojovníčky, ktoré menia svet:

Sonita Alizadehová, rapom proti detským svadbám

Foto: <http://www.wluml.org/sites/wluml.org/files/imagecache/Original/images/Sonita%201.preview.png>

Afganka Sonita Alizadehová utiekla so svojou rodinou pred Talibanom do Iránu. Vyrastala v Teheráne. V krajine, kde je ženský sólový spev zakázaný, chcela preraziť ako raperka. Mala totiž o čom spievať. Jej rodina ju ešte ako desaťročné dieťa chcela vydať za staršieho muža. Vyvolávacia cena: 9 000 dolárov. Matka jej povedala, že nemá na výber, tie peniaze potrebuje pre brata ako veno. „Bola som v šoku, nevedela som, čo mám robiť – mala som toľko snov, ktorých som sa nechcela vzdať! Predstavovala som si svoj život inak, nechcela som odísť zo školy, opustiť priateľov.“ Sonita sa však rozhodla ísť proti starým afganským tradíciám. Naspievala rapovú pieseň Nevesty na predaj, v ktorej sa zastala všetkých dievčat, ktoré čaká podobný osud. Pomohla jej známa iránska

režisérka Rokhsareh, ktorá o nej natočila dokumentárny film Sonita. Klip, ktorý ambicióznej raperke pomohla nahráť, obletel vďaka YouTube svet a urobil z nej jednu z najznámejších žien svojej generácie. Vďaka rapovaniu sa Sonita dostala do USA. „Teraz sa naplno venujem štúdiu, ale tiež robím kampaň proti núteným detským sobášom a ďalej sa zaoberám hudbou. Mám teraz veľkú zodpovednosť,“ hovorí. Predaj mladých neviest je v Afganistane rozšírený zvyk. Hlavne v chudobných rodinách predajú nedospelú dcéru bohatému mužovi, aby mali z čoho žiť. Často sa stáva, že ak nevesta nesúhlasí, donútia ju násilím. Sonita však ukázala miliónom ľudí, že sny sa majú snívať až do konca.

1. Identifikujte problém, ktorému Sonita čelila. Vytvorte pojmovú mapu a doplňte do schémy príčinu a čo najviac dôsledkov pre život dievčat, ktoré z neho vyplývajú.

2. Nakreslite symbol, ktorý podľa vás charakterizuje Sonitu.

3. Napíšte, prečo je podľa vás Sonita bojovníčka, ktorá mení svet.

PRÍLOHA 3

TEXT YUSRA

Bojovníčky, ktoré menia svet:

Yusra Mardiniová, utečenka na olympiáde

Foto: <http://eurodenik.cz/timthumb.php?w=730&src=http://eurodenik.cz/images/ZPR%C3%81VY/SPORT/uprchlice-plav%C3%A1n%C3%AD.jpg>

Yusra Mardiniová je mladá sýrska utečenka a talentovaná plavkyňa, ktorá vyrástla v hlavnom meste vojnou sužovanej Sýrie, v Damasku. „Niekedy sme kvôli vojne nemohli ani trénovať,“ povedala Mardiniová. „A niekedy sme trénovali v takých bazénoch, kde v strope boli na troch či štyroch miestach diery,“ dodala. Keď sa situácia zhoršovala, rozhodla sa Mardiniová spolu so svojou sestrou Sarah domovinu opustiť. Cez Libanon a Turecko sa chceli dostať do Grécka. Egejské more medzi Tureckom a Gréckom pripravilo Yusre najťažšie chvíle v jej živote. Asi polhodinu po tom, ako vyplávala z tureckého pobrežia, sa pokazil motor na člne. Navyše na člne pre šesť ľudí sa ich tiesnilo dvadsať a keďže väčšina z nich nevedela plávať, hrozilo najhoršie... Yusra, Sarah a dvaja ďalší, ktorí vedeli plávať, skočili do

mora a vyše tri hodiny tlačili čln na otvorenom mori, aby zabránili jeho potopeniu, až kým nedosiahli grécky ostrov Lesbos. „Boli sme len štyria, ktorí vedeli plávať,“ povedala Mardiniová. „Jednou rukou som držala lano pripevnené k lodi a druhou rukou a nohami som plávala. Boli to tri a pol hodiny v studenej vode. Nevieť, či to vôbec dokážem popísať.“ Z Lesbosu sa Yusra a Sarah dostali cez Macedónsko, Srbsko, Maďarsko a Rakúsko do ich cieľovej stanice Nemecka. Tu sa prihlásila do plaveckého klubu a začala tvrdo trénovať. Nedbala na začudované pohľady niektorých: Sýrčanka a vie plávať? Na letných olympijských hrách v Rio de Janeiru sa stala členkou historicky prvého tímu utečencov, ktorí súťažili pod olympijskou vlajkou. „Nielen pre utečencov tu v Brazílii, ale pre utečencov na celom svete. Budeme vás reprezentovať v tom najlepšom svetle. Dúfam, že vás naše príbehy donútia posunúť sa tam, kde chcete byť a že vďaka nám nič nevzdáte,“ povedala členka Olympijského tímu utečencov Yusra Mardiniová.

1. Identifikujte problém, ktorému Yusra čelila. Vytvorte pojmovú mapu a doplňte do schémy príčinu a čo najviac dôsledkov pre život dievčat, ktoré z neho vyplývajú.

2. Nakreslite symbol, ktorý podľa vás charakterizuje Yusru.

3. Napíšte, prečo je podľa vás Yusra bojovníčka, ktorá mení svet.

Máme BYŤ ako Z reklamy?

7. - 9. ROČNÍK | OBČIANSKA NÁUKA, MEDIÁLNA VÝCHOVA, SLOVENSKÝ JAZYK (PUBLICISTICKÝ ŠTÝL) | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Reklama je všade okolo nás a mladí ľudia jej často nekriticky podliehajú. Prostredníctvom reklamy sa nám podsúvajú zjednodušené predstavy o ženských a mužských rolách. Táto aktivita sa preto zameriava na odhaľovanie stereotypných predstáv o ženách a mužoch v reklame. Využíva pri tom dramatizáciu aj prácu s novinami a časopismi.

CIELE

- vedieť vysvetliť pojmy reklama, stereotyp;
- kriticky analyzovať reklamy vo vybraných časopisoch;
- vnímať stereotypné predstavy o mužoch a ženách v reklame;
- diskutovať o svojich názoroch.

POMÔCKY

Notebook, interaktívna tabuľa alebo dataprojektor, časopisy a noviny pre každú skupinu, pracovné listy pre jednotlivé skupiny.

POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. So žiakmi vedte krátky rozhovor o reklame:
 - Čo je reklama?
 - Kde sa s reklamou najčastejšie stretávate?
 - Ktoré formy reklamy vás najviac upútajú?
 - Aká je vaša najobľúbenejšia reklama a prečo?
 - Myslíte si, že reklamy zobrazujú skutočnosť verne alebo ju skresľujú?
2. Rozdelte žiakov do 4 - 5 skupín. Dbajte na to, aby v každej skupine boli aj chlapci, aj dievčatá. Vysvetlite im, že na hodine budú pracovať v skupinách.

Každý skupine zadajte úlohu - majú 5 minút, aby si pripravili krátku reklamnú scénu, v ktorej propagujú vybraný výrobok: prací prášok, vrecúškovú polievku, značku auta, lego. Ak je skupín viac, môžu ten istý výrobok propagovať viaceré. Žiakov poďte, aby si vybrali hlavnú a vedľajšie roly.

3. Po uplynutí 5 minút jednotlivé skupiny predvedú svoje reklamné scény.

UVEDOMENIE - 25 minút

4. Napíšte na tabuľu slovo stereotyp a vyzvite žiakov, aby sa ho pokúsili vysvetliť. Čo si predstavujú pod pojmom stereotypné vnímanie žien a mužov (teda zjednodušené a zovšeobecňujúce predstavy a očakávania od žien a mužov)?
5. Pustite žiakom reklamu na čistiaci prostriedok Jar, ktorý si možno stiahnuť zo stránky: <https://www.youtube.com/watch?v=Kd8UEUYCxsK>. Spýtajte sa žiakov:
 - Aké stereotypné predstavy o ženách a mužoch ukazuje reklama na Jar?
 - Ako sa správajú ženy a muž v reklame? Aké činnosti vykonávajú? Aké povahové vlastnosti by ste im prisúdili?
6. Rozdajte žiakom v skupinách noviny a časopisy: napr. Slovenka, Báječná žena, Záhradkár, Pravda, Poľovníctvo a rybárstvo... Jedna skupina môže dostať 2 časopisy.

Poznámka: Pri výbere časopisov, ktoré použijete v aktivite, dbajte na to, aby bol ich obsah pre žiakov vhodný a aby sa v nich vyskytoval dostatok reklám. Je preto dôležité, aby ste obsah časopisov vopred skontrolovali.

Rozdajte žiakom do skupín pracovné listy s otázkami. Vysvetlite žiakom, že ich úlohou bude všimnúť si v časopisoch a novinách rôzne reklamy podľa inštrukcií v pracovnom liste. Svoje zistenia zapíšu do pracovného listu.

TIP:

Žiaci si tiež môžu prezrieť titulné strany časopisov a novín. Prevažujú na nich ženy alebo muži? Aké povolanie majú? Vek? Žiaci si môžu všimnúť aj pomer mužov a žien v titulkoch alebo na fotografiách novín a časopisov.

Požiadajte hovorcov jednotlivých skupín, aby po stanovenom časovom limite prezentovali zistenia skupín.

REFLEXIA – 10 minút

8. V reflexii sa vráťte ku krátkym reklamným scénkam, ktoré žiaci predviedli v evokácii. Diskutujte so žiakmi:

- *Myslíte si, že sa vo vašich dramatizáciách prejavili stereotypné (zjednodušené) predstavy o ženách a mužoch? Ak áno, v ktorých prípadoch?*
- *Súvisel výber chlapca alebo dievčaťa v hlavnej úlohe s propagovaným výrobkom? Ak áno, prečo to tak bolo?*
- *Pokladali ste určitý produkt za typicky ženský alebo mužský?*
- *Myslíte si, že zobrazenie žien a dievčat v reklame a médiách je reálne?*
- *Môže takéto zobrazenie vplývať na to, ako ženy a dievčatá – ale aj chlapci a muži – hodnotia samých seba?*
- *Vyjadrujú reklamy očakávania spoločnosti, aké a akí by mali byť ženy a muži? Poznáte aj príklady na nestereotypné reklamy (napr. reklamná kampaň Dove...)?*

PRÍLOHA

PRACOVNÝ LIST

1. Prezrite si reklamy vo vybranom časopise alebo novinách. Zapište odpovede na otázky:

a) Prevažujú v reklamách muži alebo ženy?

.....
.....

b) V reklamách na aké produkty vystupujú muži? V reklamách na aké produkty vystupujú ženy?

.....
.....

c) V akej úlohe ženy a muži vystupujú? Čo robia?

.....
.....

d) Sú mladého, stredného alebo staršieho veku?

.....
.....

e) Sú zobrazené skôr atraktívne typy žien a mužov alebo bežní muži a bežné ženy?

.....
.....

2. Napíšte, aké vlastnosti majú v reklamách, ktoré ste skúmali, ženy a muži.

.....
.....
.....
.....

3. Nájdite aspoň jednu reklamu so stereotypnými predstavami o ženách a mužoch.

AKO NA HOAXY?

8. - 9. ROČNÍK | OBČIANSKA NÁUKA, SLOVENSKÝ JAZYK, MEDIÁLNA VÝCHOVA | 60 MINÚT

ANOTÁCIA

V aktivite sme sa dotkli aktuálnej a dôležitej témy zavádzajúcich či klamlivých informácií v online prostredí. Sociálne siete sú často zaplnené informáciami z pochybných neoveriteľných zdrojov, ktoré majú silný dopad na názory a postoje ľudí, ktorí tieto správy nekriticky preberajú a ďalej šíria. Aktivita sa zameriava na základnú definíciu hoaxov a otvára diskusiu o tom, ako rozpoznať manipulatívne správy.

🕒 CIELE

- definovať význam pojmov: *hoax, dezinformácia, klamlivá informácia, manipulácia*;
- rozvíjať kritické a analytické myslenie vo vzťahu k obsahu medializovanej správy;
- všimnúť si pri mediálnych správach použitý jazyk, emocionálne zafarbenie, pravdepodobný autorov zámer, príp. možný dopad na adresátov správy.

🔒 POMÔCKY

Odkopirované prílohy č. 1 a 2 pre každú skupinu, post-it papieriky, tabuľa alebo flipchartový papier.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. Na úvod sa opýtajte žiakov: Čo vám spontánne napadne - o akých témach píše médiá v súvislosti s mladými ľuďmi? Aké typy článkov si predstavíte, keď sa povie výraz „mladí“ alebo „mládež“?
2. Zapisujte všetky predstavy, obrazy, analógie na „post-it“ nálepky a lepte ich na flipchart (prípadne ich rovno píšete na tabuľu).
3. Potom sa pokúste zozbierané nápady kategorizovať a pridať im spoločný nadpis. Napríklad tie, ktoré hovoria o tom, že sú mladí šikovní/nezodpovední/ idú s dobou/v ťažkej životnej situácii/povrchní/žijú si nad vlastné pomery/budúcnosť spoločnosti...
4. Krátko so žiakmi diskutujte: Máte pocit, že by ste sa v tomto zaradení ako mladí ľudia našli? Vidíte sa v predstavách o mladých ľuďoch, ktoré sme si tu teraz spomenuli? Prečo áno, resp. nie?

UVEDOMENIE - 25 minút

1. Rozdeľte žiakov do skupín (4 - 5 v jednej skupine). Rozdajte každej skupine prílohu č. 1. Všetky skupiny diskutujú podľa zadania v prílohe o 6 titulkoch článkov o mladých, ktoré vyšli v médiách v Českej republike pred cca 6 rokmi (vysvetlite, že situáciu možno považovať za veľmi príbuznú slovenským médiám). Žiaci diskutujú v skupinách cca. 5 minút.
2. Následne 5 minút diskutujte so žiakmi. Opýtajte sa ich najskôr na diskusiu v skupinách a ich odpovede. Nemusia odpovedať všetky skupiny, vyzvite ku každej otázke žiaka alebo žiačku z inej skupiny. Následne voľne diskutujte o týchto otázkach:
 - *Cítite sa ako členovia skupiny „mladých“ z titulkov? (Prečo áno/prečo nie?)*
 - *Ako by sa dali titulky zmeniť, aby nepôsobili zovšeobecňujúco, teda nevyvolávali pocit, že sa to týka všetkých mladých?*
 - *Prečo si myslíte, že niektoré médiá prezentujú takýto druh článkov?*
3. Diskusiu uzavrite tým, že dané titulky síce zovšeobecňujú, ale nie sú vyslovene klamlivé, skôr zavádzajúce. Oznámte žiakom, že v nasledujúcich minútach budete diskutovať o tzv. hoaxoch.
4. Opýtajte sa žiakov, či už počuli v súvislosti s médiami slovo „hoax?“ (Napíšte slovo na tabuľu/flipchart.) V prípade, že trieda pozná tento pojem, diskutujte o ich skúsenostiach, o tom, kedy a kde sa hoaxy najčastejšie používajú a aký je ich význam. Pokiaľ definícia nezaznie, zatiaľ ju neuvádzajte.
5. Napíšte na tabuľu alebo flipchartový papier nasledovné titulky:

**Za migrantskou krízou v Európe je Amerika;
Moslimovia majú povolené klamať neveriacim;
„O pár rokov budete naši otroci,“ kričali moslimovia v Olomouci ;**

Ľudia sa v niektorých častiach Londýna boja sláviť Vianoce;

6. Diskutujte so žiakmi

- Ako vnímate tieto výroky?
- Mohli by sa vyskytnúť v našich médiách? (V akých?)
- Akým spôsobom by ste si mohli overiť ich pravdivosť?

7. Prečítajte žiakom definíciu hoaxu:

Pojem hoax znamená poplašnú správu, ktorá sa rýchlo šíri v online prostredí. Medzi hoaxy patrí množstvo klamlivých varovaní, pokusov o rozšírenie nejakej zavádzajúcej informácie, ktorá môže vyvolať prudko negatívne pocity alebo paniku. Hoaxy sú vymyslené, ale ukrývajú sa za nejaké reálne skutočnosti, resp. kontext udalostí. Spúšťačom hoaxy môže byť napríklad udalosť v médiách, prudké spoločenské zmeny, zlyhávajúci systém, pocitované obavy, neistota, alebo zámer niekomu uškodiť. (Pre lepšiu názornosť uveďte konkrétne príklady z histórie, nedávnej aj súčasnej – napr. pálenie čarodejníc ako prejav strachu z inakosti, panika z masových adopcií detí pární rovnakého pohlavia, ktorá bola umelo vyvolaná požiadavkou zrovnoprávnenia homosexuálnych partnerstiev a pod.)

REFLEXIA - 10-15 minút

8. Diskutujte so žiakmi:

- Aké mohli byť, podľa vás, motivácie vzniku vyššie spomínaných hoaxov? (Čo chcú v čitateľoch vyvolať?)
- Aké máte skúsenosti vy? Stalo sa vám, že ste uverili nejakému hoaxu? O čo išlo?
- Čo myslíte, že by mohlo v takejto situácii pomôcť, byť návodom, alebo súborom rád, ako neprepadnúť hoaxom? (Priestor na riadenú reflexiu s triedou, nápady sa môžu zapisovať na tabuľu/flipchart.)

Okrem tých rád, ktoré vyprodukuje žiačky a žiaci, môžete spomenúť nasledovné:

- spoľahnutie sa na tzv. „zdravý rozum“, racionálne zvažovanie (zdá sa to reálne/realizovateľné?);
- overenie si zdroja, autora + rady, akým spôsobom overovať zdroj a autenticitu: google, iné zdroje, hoax vyhľadávač kľúčových slov a obrázkov..., ideologické pozadie autora (kam patrí ideovo, politicky, je otvorene angažovaný v nejakom smere?);
- úvaha nad zámerom (dez)informácie: t. j. komu je potenciálne určená a s akým zámerom (dochádza k poskytovaniu informácii alebo k ideovému nasmerovaniu adresáta žiaducim smerom/manipulácii?);
- venovať pozornosť použitým výrazom a slovníku (emocionálne zafarbenie slov, absolútne tvrdenia, extrémne výrazy...);
- dáva správa priestor na vyvážený pohľad/iný názor: ako sa správa stavia k názorovým protivníkom (vyvracia ich postoje argumentmi, alebo ich diskredituje kategoricky, príp. na nich útočí ako na osoby).

Poznámka: Hoaxy a klamlivé informácie na sociálnych sieťach sú náročnou témou, preto odporúčame vybrať titulky hoaxov, ktoré žiakom viete ľahko vyvrátiť. Uvedené titulky v aktivite sú príkladom. K aktivite vám pomôžu informácie z webových stránok, z ktorých sme čerpali aj pri tvorbe aktivity.

www.manipulatori.cz

www.hatefree.cz

www.islamonline.sk/2015/08/skumali-sme-ako-nase-media-pisali-o-islame/

<https://www.facebook.com/Dezinform%C3%A1cie-Hoaxy-Propaganda-1144754945569773/?fref=ts>

TITULKY NOVINOVÝCH ČLÁNKOV

Mládež si na internete vybija zlosť na dôchodcoch. Hrozí vojna generácií?

MF Dnes, 3. 4. 2010

Mladí Česi žijú v bubline konzumu

MF Dnes, 14. 4. 2010

Hrozba HIV mladých nedesí

Haviřovský Deník, 7. 10. 2010

Rastie generácia tisícov mladých, ktorí nikdy nepracovali

Aktualne.cz, 29. 9. 2010

Akcia Bar poľovala na podnapitú mládež v Opave

Aktualne.cz, 3. 10. 2010

V Žďari nad Sázavou kontrolujú fajčenie u školákov

ČT24.cz, 29. 9. 2010

Otázky pre skupinovú diskusiu

Zamerajte sa na použité výrazy v titulkoch článkov (zvýraznite si ich):

- *Aké predstavy o obsahu článku vo vás vyvolávajú? Aké je hlavné posolstvo článku, čo nám chce oznámiť?*
- *Akú náladu alebo pocity vo vás vzbudzuje nadpis? (Aké vyvoláva v čitateľovi pocity?)*
- *Myslíte si, že je titulok neutrálny, alebo skôr zaujatý – teda pôsobí objektívnym dojmom, alebo skôr neobjektívne?*

ALE VEĎ SOM TO POČUL, ALE VEĎ SOM TO ČÍTAL...

9. ROČNÍK | OBČIANSKA NÁUKA, SLOVENSKÝ JAZYK, DEJEPIS | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Na sociálnych sieťach sa často stretávame s mýtmi, ktoré sú spojené s menšinami, témou migrácie či iných citlivých tém. Aktivita ponúka situácie, v ktorých žiaci a žiačky argumentujú a rozvíjajú kritické myslenie v téme klamlivých a zavádzajúcich informácií.

🕒 CIELE

- kriticky sa zamyslieť nad informáciami, ktoré sú vyhľadávané/zdieľané na sociálnych sieťach a za akým cieľom sú využívané;
- overovať si informácie a hoaxy;
- argumentovať v prípade často opakovaných mýtov o menšinách.

📄 POMÔCKY

Kópie prílohy č. 1 – Titulky novinových článkov, kópie prílohy č. 2 – Nenávisť od vedľajšieho stola, papieriky (do každej skupiny štyri – na troch papierikoch je napísané pozorovateľ, na štvrtom bojovník), texty pre „bojovníkov“ proti mýtom (príloha č. 3), flipchartové papieriky, fixky do každej skupiny.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA - 10 minút

1. Rozdajte dvojiciam žiakov prílohu č. 1 s nadpismi/titulkami, ktoré na facebooku mohli zdieľať ich priatelia minulý rok. Povedzte im, že ich úlohou je zoraďiť titulky od tých, ktoré by si „rozklikli“/prečítali celé až po tie, ktoré ich zaujali najmenej a správu by len preleteli očami, nezisťovali by o nej viac informácií.
2. Po 5 minútach položte žiakom nasledovné otázky:
Podľa akého kľúča postupovali?
 - *Ako súvisí záujmová činnosť jednotlivca s informáciami, ktoré vyhľadáva?*
(Keď dotyčného zaujíma politika, spoločnosť, šport, bulvár...)

- *Akým spôsobom ľudia filtrujú nové správy?*
(To, čo je im blízke – napríklad monitor pre 9. ročník; športovci – Sagan, OH; sociálne mysliaci – mlieko, maslo lacnejšie...)
- *Čo všetko vplýva na to, čo čítame a sledujeme?*
(Vek, pohlavie, vzdelanie, záľuby...)

UVEDOMENIE - 25 minút

3. Rozdelte žiakov do skupín po štyroch. Oznamte im, že každá skupina sa nachádza v nejakej reštaurácii alebo bare.
4. Rozdajte skupinám flipchartové papieriky, ktoré si rozdelia na dva stĺpce. Do prvého si budú značiť informácie, ktoré im predostrie text „Nenávisť od vedľajšieho stola“ (príloha č. 2).
5. Rozdajte do každej skupiny jeden text z prílohy „Nenávisť od vedľajšieho stola“. Jeden text môže dostať aj viac skupín. Vyzvite žiakov v skupinách, aby si ho podrobne preštudovali.
6. Úlohou skupín bude napísať do prvého stĺpca na papieriky tvrdenia, ktoré sa v texte vyskytujú a ktoré sa nelichotivo vyjadrujú o danej skupine alebo téme – mýty.
7. Do každej skupiny rozdajte 4 papieriky (na troch papierikoch je napísané pozorovateľ, na štvrtom je napísané „bojovník“).
8. Bojovník dostane aj text z prílohy č. 3:
prvá skupina - 1. bojovník - politický väzeň,
druhá skupina - 2. bojovník - žena, ktorá emigrovala,
tretia skupina - 3. bojovník - utečenec.

Pri vyššom počte skupín:

štvrtá skupina – rovnako ako prvá,

piata skupina – rovnako ako druhá,

šiesta skupina – rovnako ako tretia atď.

9. Vyzvite „bojovníkov“, aby si prečítali text (môžete im vytvoriť priestor v zadnej časti triedy a so zvyšnými žiakmi zatiaľ diskutovať o doterajšom priebehu aktivity, napríklad, či a kde sa s podobnými tvrdeniami stretávajú). Následne vyzvite „bojovníkov“, aby vyhľadali skupinu, ktorá má mýty, ktoré len oni môžu vyvrátiť.
10. Každá skupina po krátkej diskusii s „bojovníkom“ (z inej skupiny) dopĺňa do druhého stĺpca informácie, ktorými mýty z prvého stĺpca vyvracia.
11. Vyzvite žiakov, aby svoje flipcharty po skončení aktivity nalepili na tabuľu alebo stenu a aby si všetky papiere v tichosti prečítali. Zoznámia sa takto s mýtmi, ktoré mali iné skupiny.

REFLEXIA - 10 minút

12. Diskutujte so žiakmi:

- Čo mali všetky mýty spoločné?
- Prečo podľa vás podobné mýty vznikajú?
- Ako možno proti nim bojovať?
- Ako by ste reagovali vy na „nenávisť od vedľajšieho stola“?
- S akými mýtmi sa stretávate vy?
- Ako sa zmenili vaše názory na dané témy?

TIP:

Skúste vo dvojiciach napísať dialóg, ktorý by sa rozliehal po staničnom bufete vo vašom meste a opisoval by vaše pocity z dnešnej hodiny.

Alternatíva:

Po rozdaní mýtov nerozdeľte skupiny na „bojovníkov“ a pozorovateľov. Vyzvite ich, aby na internete sami hľadali v pôvodných skupinách informácie, ktoré by dané mýty vyvracali. Môžete si tiež pomôcť dole uvedenými webovými stránkami. Výstupom budú tiež flipcharty s argumentmi, ale posilní sa zručnosť vyhľadávať informácie. Reflexia prebehne podľa opisu v pôvodnej verzii aktivity.

PRÍLOHA 1

TITULKY NOVINOVÝCH ČLÁNKOV

MLIEKO A MASLO BUDÚ OD NOVÉHO ROKU VÝRAZNE LACNEJŠIE

ANTIKONCEPCIA ZABÍJA RYBY V RIEKACH

LIETADLO S ALEXANDROVCAMI SPADLO DO MORA

RYTMUS NA SVOJOM KONCERTE ODKÁZAL NASLEDOVNÉ...

SLOVÁCI ZÍSKALI NA OH SVOJU PRVÚ MEDAILU

BORIS KOLLÁR ZNOVU OTCOM

PREMIÉR RÓBERT FICO OZNAČIL NOVINÁROV ZA PROSTITÚTKY

SEDEM NAJVÄČŠÍCH UTEČENECKÝCH MÝTOV

MONITOR PRE DEVIATAKOV TENTO ROK ČAKAJÚ ZMENY

PETER SAGAN MÁ NOVÝ BICYKEL

PRÍLOHA 2

NENÁVISŤ OD VEDĽAJŠIEHO STOLA

Skupina č. 1 od vedľajšieho stola počuje nasledovné vyjadrenia:

Všetci Rómovia žijú v chatrčiach v osadách alebo v rozbitých bytovkách v mestských getách!

Rómovia majú vyššie dávky na deti! Rodia len preto, aby mali viac peňazí od štátu!

Skupina č. 2 od vedľajšieho stola počuje nasledovné vyjadrenia:

Najväčším problémom Slovenska sú utečenci!
S nimi prichádzajú teroristi!

Oni ani nie sú nútení opustiť svoje domovy, túto možnosť si zvolili sami! Utekajú najmä mladí muži!

A čo má s tým Európa? Nech idú niekde inde!

Skupina č. 3 od vedľajšieho stola počuje nasledovné vyjadrenia:

Chýba mi socializmus! Všetko bolo vtedy lacnejšie!

Každý mal prácu!

Všetci sme mali rovnako!

PRÍLOHA 3

TEXTY PRE „BOJOVNÍKOV“ PROTI MÝTOM

Do prvej reštaurácie vstúpi politický väzeň, ktorý v päťdesiatych rokoch 20. storočia pracoval v uránových baniach v Jáchymove. Volali ich mukli, čo bola skratka českého názvu - muž určený k likvidaci. Na obranu utečencov povie nasledovné:

Väčšinu najväčších teroristických útokov za posledné roky mali na svedomí útočníci, ktorí sa v danej krajine narodili. Ako uviedol bývalý Vysoký komisár OSN pre utečencov, António Guterres, „nie utečenci zapríčiňujú terorizmus, ale teroristická tyrania a vojna vytvára utečencov.“ Pripomínam to, čo zdôrazňuje aj UNESCO, práve vytváranie rozporov medzi ľuďmi patrí medzi hlavné stratégie teroristov.

Vychádzajúc z definície slova utečenec: ide o ľudí, ktorí prekonajú hranice, aby unikli násiliu, konfliktom alebo prenasledovaniu. Využívajú tak svoje právo na azyl, ktoré im zaručuje Všeobecná deklarácia ľudských práv. Útekem z domova navyše riskujú obrovské nebezpečenstvo, ktoré na nich na takejto ceste číha.

Pojem migrant je širší - zahŕňa nielen utečencov, ale aj ľudí, ktorí opúšťajú svoje domovy z ekonomických dôvodov.

Medzi utečencami sú najmä mladí a statní muži - opäť ide o nezmysel. Podľa Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov tvoria viac ako 75 percent všetkých sýrskych utečencov ženy a deti. Ženy a deti tvoria tiež viac ako polovicu spomedzi Sýrčanov, ktorí hľadajú útočisko v Európe.

V skutočnosti sa v Európe momentálne nachádza iba šesť percent z celkového počtu utečencov na celom svete. Pre porovnanie: na Strednom východe a v severnej Afrike našlo útočisko 39 percent spomedzi všetkých utečencov, vo zvyšných častiach Afriky sa aktuálne nachádza 29 percent utečencov. V Libanone, ktorý susedí so Sýriou, tvoria utečenci štvrtinu celej populácie.

Zdroj:

<http://aktualne.atlas.sk/zahranicie/europa/sedem-najvacsich-mytov-utecencoch-ktorym-ste-uverili-aj-vy.html>

PRÍLOHA 2

TEXTY PRE „BOJOVNÍKOV“ PROTI MÝTOM

Do druhej reštaurácie vstúpi žena, ktorá po roku 1968 emigrovala z ČSR aj s rodinou a povie, prečo socializmus nebol taký ružový...

Maslo za desať korún, liter benzínu za osem a pivo za 2,50 Kčs. Mnohí na tieto ceny radi dodnes spomínajú. Zo svojich spomienok však vytesnili jednu podstatnú vec a to plat či dôchodok, z ktorého si uvedený tovar kupovali. V prepočte na dnešné príjmy alebo dôchodky totiž nakúpili oveľa menej. Napríklad z čistej mzdy 2 400 Kčs ste v roku 1989 natankovali 300 litrov benzínu. Z teraz priemerného príjmu 901 eur natankujete 750 litrov. V konečnom dôsledku priemerná mzda vzrástla viac ako sedemnásobne, zatiaľ čo ceny ani nie päťnásobne.

Je fakt, že každý musel mať zamestnanie, inak by sa stal takzvaným príživníkom a mohol skončiť až vo väzení. Povinnosť byť zamestnaný však nevypovedá o tom, či každý skutočne pracoval alebo mal dobrý plat. Zákonom o povinnej práci vznikala umelá prezamestnanosť, ktorá deklasovala produktivitu práce na minimum. Tým dochádzalo k strate jej konkurencieschopnosti.

„Je možné, že nebyť Novembra, režim by do dvoch rokov rovnako padol kvôli tomu, že mala naša ekonomika veľké problémy,“ hovorí historik Miroslav Vaněk. „V hoteli Pyramida bolo 227 zamestnancov, reálne ich bolo treba tak osemdesiat,“ spomína vtedajší šéf odborárskeho hotela Pyramida Viliam Sivek.

Všetci (sa?) za socializmu rovnako nemali. Namiesto trhu fungovala sieť známostí. Kto nemal potrebné kontakty, mal smolu a niektoré druhy tovaru pre neho boli prakticky nedostupné. Týkalo sa to najmä elektroniky, v radoch však tí menej šťastní stáli prakticky na všetko. Rozdiely existovali aj v zásobovaní jednotlivých regiónov – lepšie na tom boli oblasti, kde bol rozvinutý ťažký priemysel.

Zdroj:

http://hnonline.sk/galeria/5419-myty-a-polopravdy-o-zivote-v-socialistickom-ceskoslovensku/9f4cc53530d5f27ca449af2885942087?back_url=//hnonline.sk/slovensko/861396-myty-o-socializme-ktore-vydrzali-generacie-tieto-fakty-ich-vyvracaju

PRÍLOHA 3

TEXTY PRE „BOJOVNÍKOV“ PROTI MÝTOM

Do tretej reštaurácie vstúpi utečenec. Na obranu Róma povie nasledovné:

V skutočnosti žije až 60 % všetkých Rómov na Slovensku rozptýlene, mimo osád a get. O tých 40 % sa tiež nedá tvrdiť, že žijú v pozlátaných domčekoch v osadách. Táto časť sa člení na komunity žijúce na okraji miest, separované osídlenia a ďalej na segregované osady. Najnovšie výsledky vyčíslujú, že 16 % rómskych domácností žije v neštandardných obydliach a príbytkoch.

Proti tejto téze stojí fakt, že niektoré dávky - ktorých výška sa odvíja od počtu členov domácnosti - sa nezvyšujú priamo úmerne zvyšovaniu počtu detí. Akonáhle má rodina viac ako 4 deti, dávka sa síce zvýši o cca 50 eur, ale to je zároveň maximálny strop. Takže ak má rodina s 1 dieťaťom nárok na cca 157 eur, rodina s 11 deťmi bude mať túto dávku len o 50 eur vyššiu. Z tohto nastavenia teda skôr vyplýva, že rodenie detí je v prípade tejto dávky naopak ekonomicky nevýhodné.

Rezort Ministerstva práce, rodiny a sociálnych vecí (čiže inštitúcia, ktorá ťažiskovo financuje sociálnu politiku) nefinancuje len náklady na sociálnu pomoc - a tá sa zase samozrejme ani zďaleka netýka len rómskych poberateľov - ale aj obrovský balík aktivít, ktoré má Ministerstvo v kompetencii a ktoré musí zo svojho rozpočtu uhradiť. Samozrejme, v nákladoch je zahrnutá aj vlastná réžia všetkých orgánov, ktoré pod tento úsek spadajú.

Zdroj:

http://www.syndromrom.sk/?page_id=12

Pamäť a jej reflexia v slovenskej literatúre

8. – 9. ROČNÍK | SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA, DEJEPIS | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Literatúra je dôležitým prostriedkom, ktorý nám umožňuje reflektovať minulosť, v tomto prípade temné obdobie fašizmu. Prostredníctvom literárnych ukážok žiaci a žiačky reflektujú témy, ktoré sa znovu stávajú aktuálnymi.

🕒 CIELE

- pracovať s textami (čítať s porozumením), analyzovať texty a diskutovať o ich obsahu a interpretácii v skupine;
- v modelovej hre sa vcítiť do situácie – pochopiť možné príčiny a dôsledky takéhoto stavu;
- diskutovať o tom, či literatúra odzrkadľuje dobu, svet, či je schopná kriticky reflektovať históriu.

📁 POMÔCKY

Písacie potreby, prázdne papiere rozmeru A4 – do každej skupiny niekoľko; 10x nafotená úvodná aktivita – „V pivnici“ (príloha 1) – prílohu rozdáte 10 žiakom, na každom papieri zvýrazňovačom označte repliky (prvý žiak dostane papier s označenými replikami č. 1, druhý žiak s označenými replikami č. 2...); do skupín nafotenej aktivity – úryvky textov z knihy „Dom hluchého“ a grafická mapa (príloha 2); pracovné listy s obrázkami (príloha 3).

Literatúra (pre učiteľa):

I. Bukovčan: Kým kohút nezaspieva,

P. Krištúfek: Dom hluchého.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

1. Vyzvite žiakov, aby si sadli do kruhu. Následne vyzvete 10 žiakov a každému dajte papier s aktivitou „V pivnici“. Vysvetlite im, že v aktivite nemajú „mená“, len čísla. Keď je dotýčaný jednotka, číta repliky, ktoré má vyznačené číslom 1, žiak s číslom 2 číta príslušné repliky č. 2 atď.

2. Vyzvite žiakov, aby začali s dramatizáciou. Po prečítaní aktivity diskutujte so žiakmi.

Navrhované otázky:

- Za akých okolností sa udalosť odohráva?
- Aké rôzne „povahy“ sú v pivnici?
- S čím všetkým si žiaci spájajú slovenské dejiny v období SNP?

Poznámka pre učiteľa: žiak 1 = kriticky zmyšľajúci, žiak 2 = vystrašený, žiak 3 = dúfajúci v lepšiu alternatívu, žiak 4 = váhajúci, žiak 5 = milujúci, žiak 6 = „matematik“, žiak 7 = necitlivo pragmatický, žiak 8 = vypočítavý, žiak 9 = ľudský, žiak 10 = obyčajný.

UVEDOMENIE – 60 minút

3. Rozdelte žiakov do skupín po štyroch. Každá skupina má k dispozícii úryvky z románu „Dom hluchého“, grafickú mapu (príloha 2) a pracovný list s obrázkami (príloha 3). Do skupín tiež rozdajte prázdne papiere rozmeru A4.
4. Prečítajte skupinám Zadanie k pracovnému listu (pre žiakov): „Do grafickej mapy (prázdne papiere) doplňte základné údaje vyplývajúce z textu (kľúčové slová) – môžete sa napríklad sústrediť na fakty, ako sú roky, osobnosti. Ale nezabúdajte ani na to, ako udalosti vníma konkrétny mladý muž či jeho okolie. Podľa potreby dokreslite aj šípky, ktoré by jednotlivé pojmy spájali. Prezrite si aj obrázky (fotografie, karikatúry, mapu) na ďalšej strane a priradte k nim konkrétne vety z textu.“

-
5. Študenti si najskôr v skupine prečítajú všetkých 7 krátkych úryvkov. Až potom začínajú spoločne vypracovávať pracovný list. (Je dobré, ak sám učiteľ rozdá aj čiastkové úlohy, napríklad prostredníctvom žrebovania čísel: 1 – zapisovateľ v skupine, 2 – čitateľ, 3 – prezentujúci výsledky, 4 – stopuje čas.)

REFLEXIA – 60 minút

6. Diskutujte so žiakmi:
- *Čo vás zaujalo na aktivite? Čo bolo pre vás novým zistením?*
 - *Akým témam sa venovali literárne diela? Sú tieto témy aktuálne aj v súčasnosti?*
 - *Aký odkaz nám dávajú naše dejiny pre súčasnosť?*

PRÍLOHA 1

V PIVNICI

Miesto deja: malé mesto, okupované cudzím vojskom.

Čas: istá novembrová noc, po potlačení SNP.

Žiak 1: *Spočítali ste, koľko nás je?*

Žiak 2: *Mlčte človeče!*

Žiak 1: *Je nás desať...*

Žiak 3: *Obyčajná náhoda, nič inšie.*

Žiak 1: *To nie je náhoda... to je taký starý zvyk. A vy to dobre viete, nie sme deti!*

Žiak 4: *Preboha, aký zvyk?*

Žiak 1: *Za jedného cudzieho, desať našich.*

Žiak 4: *Ja nerozumiem... (prestrašene) za jedného desať? Desať našich? A za akým účelom?!*

Žiak 1: *No, len tak, doboha! Na parádu! (v bezmocnej zlosti) Taká malá okupačná násobilka!*

Žiak 5: *Mýlite sa...! Zle ste počítali...! Jeden, dva... tri... štyri... päť... šesť... sedem... osem... deväť! Je nás deväť, nie desať!*

Žiak 6: *Desať! Dievča nemôžeš vynechať!*

Žiak 5: *Ju nesmiete počítať! Ešte nemá šesťnásť! Je to len dieťa!*

Žiak 7: *Každá vojna má, žiaľbohu, na svedomí aj deti...*

Žiak 4: *Sú tu aj ženy...*

Žiak 7: *V každej vojne trpia aj ženy... Aj vojak zabitý pred mojim domom mal ženu.*

Žiak 8: *Sme civilné osoby, prosím pekne!*

Žiak 7: *V tejto vojne už nebude nevinných! V nijakej vojne už nie sú nevinní!*

Žiak 9: *Oslepli ste? Alebo ten rozdiel nechcete vidieť? Sú predsa mocní a slabí. Násilie a jeho obeť!*

Žiak 7: *Slabý má možnosť. Nebrániť sa. Poddať sa tlaku, prispôbiť sa. Neučí nás to fyzika?*

Žiak 9: *Človek nežije podľa zákonov fyzikálnych, ale ľudských... Podľa zákonov svojho svedomia!*

Žiak 7 odíde...

Žiak 4: *Je to slušný človek!*

Žiak 1: *Je to Nemec.*

Žiak 3: *Ale náš!*

Žiak 10: *Nikdy sa nestaral o politiku... vždy len o drevo...*

Žiak 1: *Aj šibenice sú z dreva. Aj baraky v lágroch...*

Žiak 8: *Toho zabitého nemeckého vojaka už predsa pripísali partizánom. A to je pre nás len dobre!*

Žiak 1: *Pre nás už nič nie je dobre! Oni aj tak všetko pripíšu partizánom... aj naše životy. Preto zaistili aj ženy, aby pobúrenie bolo ešte väčšie! A potom rozkričia do sveta: partizáni nechali umrieť desať nevinných ľudí, svojich rodákov!*

PRÍLOHA 2

UKÁŽKA Z KNIHY DOM HLUCHÉHO

„Vojna sa u nás začala niekoľkokrát. Kamelot s rukami plnými novín vykrikoval na námestí. Vypukla vojna! Keď Taliani v tridsiatom piatom prepadli Habeš. To bolo prvýkrát. Otec odvtedy doživotne znenávidel Talianov – nechápal, prečo útočili lietadlami a guľometmi na pobehujúcich polonahých domorodcov s oštepami. Zúril, že sú to len zdegenerovaní Rimania, posledné štádium zanikajúcej veľkej antickej civilizácie, ktorá kedysi hrdo ovládala Európu...“

„Druhýkrát vojna začala v lete 1938. Nejaký čudný chlapík (otec vravel, že predseda československej vlády Hodža) nariekal z rádia a keď nenariekal, aspoň tam hrali smutnú hudbu. Rádio ovládlo priestor domu. Potom, v septembri 1938, keď v našom kine Slovan premietali operetný film Zem úsmevov, moji rodičia vyšli z premietacej sály na Hlavné námestie a dozvedeli sa, že nastala mobilizácia, pretože hrozí vojna s Nemeckom. Ďalší deň ktosi otcovi počas jeho klasickej cesty námestím do holičstva vzrušene vysvetľoval, že sme odstúpili Nemcom Sudety. Pod tým som si už ozaj nevedel nič predstaviť. Chvíľu som si myslel, že sú to nejaké stavebné súčiastky...“

„Tretíkrát sa začala vojna hneď skraja novembra 1938. Konala sa arbitráž vo veci hraníc medzi Slovenskom a Maďarskom, hoci tieto dva štáty zvláštnym humorným spôsobom neboli na samotných rokovaniach prítomné. Vo výsledku muselo Slovensko odstúpiť južnú časť svojmu susedovi. Nemci Slovákov chlácholili ako ťažko chorého pacienta – že to predsa mohlo dopadnúť ešte horšie, že mohli prísť o Nitru a Bratislavu, nielen o Levice a Košice. Na dôvažok si ešte odrobinky na severe vzalo Poľsko a Petržalku s Rusovcami Nemecko.“

„Štvrtýkrát vojna začala vo februári ďalšieho roku. Predseda Slovensko-nemeckej spoločnosti Béla Tuka vyhlásil pred Hitlerom, že: Vkladá osud svojho národa do rúk Vodcu. To sa nepáčilo československému prezidentovi Háchovi, ktorý zvyčajne vyzeral, akoby sa práve pozviechal z pitevného stola. Nechal Slovensko obsadiť českým vojskom, odvolal autonómiu a vyhlásil výnimočný stav. Českí vojaci sa správali popletene a zmätene milo a príliš dlho sa u nás neohriali. Onedlho slovenský snem slávnostne odhlasoval vytvorenie Slovenského štátu. Strýko Armin si vzal do hlavy, že to všetko nie je pravda. Iba hra, aby ľudia kupovali noviny. Ale potom zapol rádio a dozvedel sa, že Maďari obsadili Podkarpatskú Rus, údajne z nostalgie za starým dobrým Uhorskom.“

„Do izby vkročil otec a povedal, že Hitler napadol Poľsko. Len tak to sucho skonštatoval a odišiel za nejakým pacientom so slepým črevom. Počul som, ako mama pred spaním hrmotala v kúpeľni – zrejme si rozčesávala vlasy – a len tak, ako pomalý výdych, zašepkala: Poľsko...“

Ako nejaké cudzie slovo, čo sa práve naučila v jazykovom kurze. To už vojna začala piatykrát a definitívne. 1. septembra 1939.“

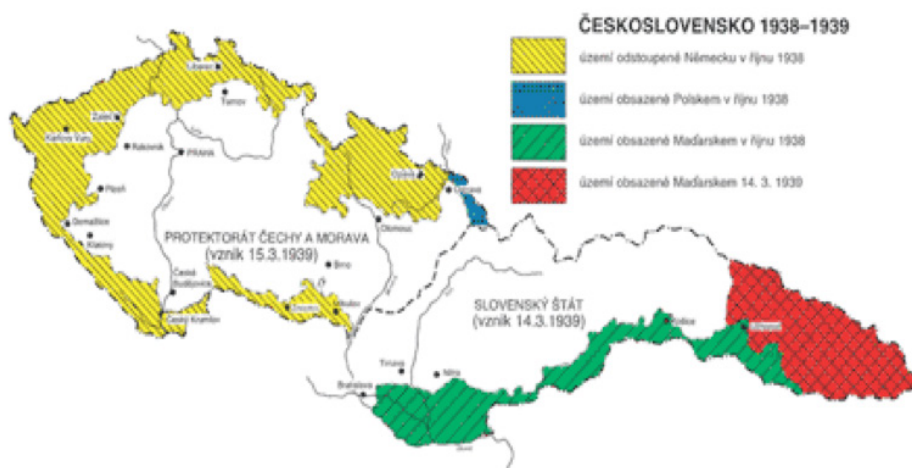
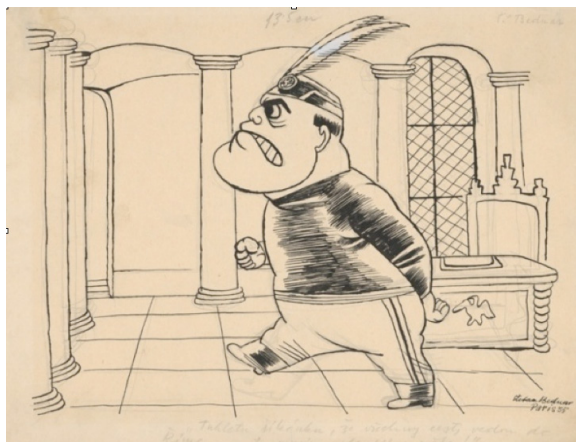
„V septembri 1941 vláda schválila Židovský kódex, ako sme sa dozvedeli zo Slovenského rozhlasu, ktorý občas popri melódiách z operety Pod cudzou vlajkou, veselom blabotaní o rodinnom šťastí a čistej radosť, priniesol aj správu takéhoto kalibru. Neprekvapila. Tie veci sa nazbierali v priebehu posledného roka, teraz ich len pekne zhrnuli a pomenovali. A uzákoniili... Večer prezident Tiso rečnil v rádiu: „Je najvyšší čas odtiaľto Židov vyhnať. Ich majetok vziať do svojho vlastníctva. Splníme tým písmo Biblie, ktoré hovorí, že majetok má každých päťdesiat rokov zmeniť majiteľa.“

„Pošta bola neúprosná, k strýkovi Oskarovi a jeho žene. Aj k ich deťom. Všetci uvažovali, čo si vziať na cestu. O Poľsku sa hovorilo všeličo, no len málokto tým rečiam veril. V predvečer transportu sme s mamou sedeli v ich obývačke a rozprávali sme sa, pili bylinkový čaj. Zazvonil zvonček. Všetci zostali sedieť, teta Rózka pozrela na mamu, tá prikryvla a šla otvoriť. Za dverami stáli susedia z okolitých bytov. Vkročili jeden po druhom dnu. Mlčali. Najprv boli rozpačití. Potom začali zo stien zvesovať obrazy. Brali vázy, otvorili sekretár a vybrali strieborné príbory. Nehovorili nič. Teta Rózka sa opäť rozrozprávala. O pestovaní kvetov, o počasí v Krakove, o akomsi futbalovom zápase... Pozeral som sa na ňu, do očí sa jej tlačili slzy – možno keby nerozprávala, zrútila by sa. Hlas sa jej trochu triasol, ale ovládla ho. A susedia – tí susedia, ktorí s ňou preberali recept na koláč alebo včerajši dážď – zatiaľ brali predmety, stiahli zo stola háčkovaný obruš. A strýkovi Oskarovi a tete Rózke už na ničom z toho nezáležalo...“

PRÍLOHA 3

GRAFICKÁ MAPA

Do grafickej mapy mysle doplňte základné údaje vyplývajúce z textu (kľúčové slová) – môžete sa napríklad sústrediť na fakty, ako sú roky, osobnosti a pod., ale nezabúdajte ani na to, ako udalosti vníma konkrétny mladý muž či jeho okolie (šípky si podľa potreby dokreslite). Prezrite si aj obrázky (fotografie, karikatúry, mapu) na ďalšej strane a priradte k nim konkrétne vety z textu.

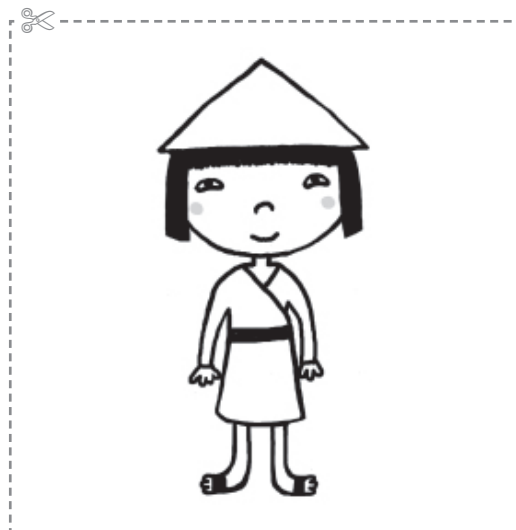
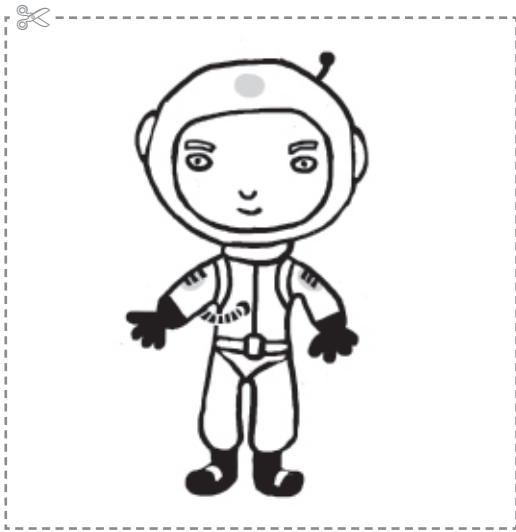

PRÍLOHY

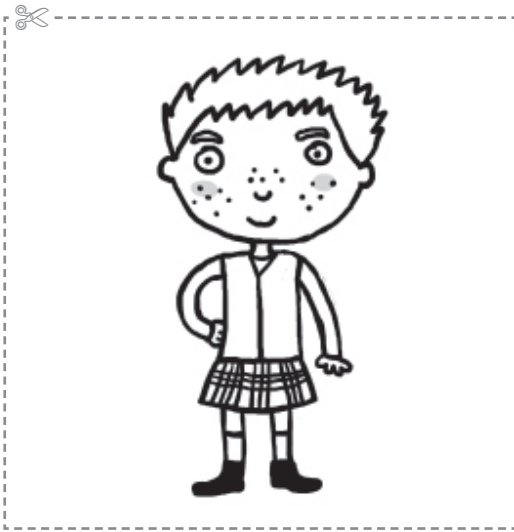
PRÍLOHA

KARTIČKY NA PEXESO

PRÍLOHA

KARTIČKY NA PEXESO

FAREBNÁ ŠKOLA 2

Multikultúrna výchova pre druhý stupeň ZŠ

© Nadácia Milana Šimečku, 2016

Panenská 4, 811 03 Bratislava

O2 / 5443 3552

nms@nadaciamsk

www.nadaciamilanasidecku.sk

Autorky a autori: Janka Lukšová, Ela Klementová,
Zuzana Vasková, Andrej Návojský, Lukáš Zajac

Editor: Andrej Návojský

Jazyková redakcia: Ľubica Voľanská

Ilustrácie: Kristína B. Hrončeková

Grafická úprava: Miroslav Lukačovič

*Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky -
program Kultúra národnostných menšín 2016.*

O NADÁCII MILANA ŠIMEČKU

Nadácia Milana Šimečku patrí medzi najstaršie mimovládne organizácie na Slovensku. Nesie meno človeka, ktorý bol významným disidentom, mysliteľom, filozofom a spisovateľom v bývalom Československu. Krátko po jeho smrti sa v roku 1991 jeho priatelia (Martin Bútora, Juraj Flamik, Fedor Gál, Miroslav Kusý, František Mikloško, Peter Tatár a Peter Zajac) rozhodli založiť inštitúciu, ktorej cieľom je podnecovať a podporovať aktivity smerujúce k rozvoju demokracie, kultúry, tolerance a občianskej spoločnosti.

Nadácia Milana Šimečku je ľudskoprávna organizácia, ktorá svoju činnosť realizuje najmä prostredníctvom týchto šiestich nástrojov: informovanie, vzdelávanie, skúmanie, presadzovanie, pripomínanie, sieťovanie. Počas dvoch desaťročí sme realizovali desiatky projektov, vydali vyše 100 publikácií, vyškolili viac ako 3000 učiteľov a učiteľiek, na našich podujatiach sa zúčastnilo niekoľko desiatok tisíc účastníkov. Väčšina aktivít, ktorým sme sa v minulosti venovali, alebo ktoré realizujeme v súčasnosti, sa týkali ľudských práv, prípadne vzťahov medzi majoritnou populáciou a menšinami. V súčasnosti sa nadácia angažuje v troch témach:

1. Pamäť

Chceme prispieť k vytvoreniu spoločnosti, ktorá nezábúda na kľúčové udalosti spojené s jej históriou, má záujem poznať svoju minulosť, je schopná ju kriticky reflektovať a s ohľadom na ňu formovať svoj postoj k aktuálnym udalostiam.

2. Rozmanitosť

Snažíme sa aktívne prispieť k tomu, aby sa na Slovensku podporovala rozmanitosť a vytvárali rovné podmienky pre všetkých. Veríme, že každý človek má právo byť akceptovaný ako plnohodnotný člen spoločnosti a má mať reálnu možnosť spolupodieľať sa na jej utváraní.

3. Inklúzia

Prostredníctvom zlepšovania postavenia sociálne vylúčených skupín, osobitne Rómov a Rómok, chceme podporovať vytváranie inkluzívnej a súdržnej spoločnosti. Našou víziou je krajina, ktorá všetkým svojim členom a členkám zaručuje skutočnú rovnosť, zohľadňujúc ich rôzne východiskové situácie.